

بەرنامەى رزگارى مروڤ

ريڭاكانى

منتدى إقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

پەروەردەى ئيمانى

م.سلاح قادر حسين چنارەى

◀ چۈن ئە زيان بەدوور ئەبى ؟

◀ چۈن چاك دەبى ؟

◀ كە :

◀ چاكىتى ناواتى ھەموو مروڤىكە .

◀ مايلى خوشى و سەربەرزىيە .

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

براي دانلود كتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

بۆدابهزاندنی جوهرها کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی , عربي , فارسي)

بەرنامەى رزگارى مرؤف

ريڭاكانى

پەرۋەردەى ئيمانى

مامۇستا

سەلاخ قادىر حوسەين

چنارەيى

۲۰۱۳

چاپى يەكەم

ناوی کتیب : پیځاګانی په روه رده ی ئیمانی

نوسینی : م . صلاح قادر حسین چناره یی

دیزاینی بهرګ : نظام الدین صلاح

نوبه ی چاپ : چاپی یه که م

تیراژ : (۱۵۰۰) دانه

له بهر یوبه رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان

ژماره () ی سالی ۲۰۱۳ ی پیدراوه .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشکش به :

• گیانی پاکی هه موو پیشینه کان و شهیدانی کاروانی

خواناسی ..

• هه موو تیکۆشه رانی ریگای راستی (صراط المستقیم)

• هه موو چاکه خوازان .

پیشہ کی

بہ ناری خوی بہ خشنده میهره بان

سو پاس و ستایش بو نهو خوی بهی که ریزکی تایبه تی به مرؤه
به خشیوه ، درودی نهو خوا گه وره برژئی به سر گیانی . پاکی پیغه مبه ری
نازداردا که چل سال له قوتا بخانه یه کی تایبه تی خوییدا فیرکرا و
په روه رده کرا و به روانامه ی سرکه وتوتترین په روه رشکار و پیشه وایی پی
به خشرا له لایه ن په روه ردگار ه وه :

﴿يَتَأْتِيَ النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾^(٤٦)
وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿٤٧﴾ وَنَشَرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ هُمْ
مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٨﴾ ﴿الأحزاب/ ٤٥-٤٧ .

واته : نهی پیغه مبه را بیگومان ئیمه تۆمان ناردووه تا کو شایه تیدهر
بیت (به سر ئوممه تی ئیسلامه وه که په یامی خوات پی راگه یاندون) وه
مژده به خشیته (به ئیمانداران به وهی ره زامه ندی خواو به هه شتی به رین
چاوه رنیانه) وه ترسینه ر بیت بو (بی باوه ران له خه شمی خوا و دۆزه خ) .
وه به رنامه ی به ختیار ی مرفیشی بو نارد :

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ
الْدِّينَ﴾ الزمر/ ٢٠ .

واته: بېگومان ئېمە ئەم قورئانەمان رەوانە كېرەۋە بۇ تۇ ئى
 پېغەمبەر(ﷺ) تا حق و راستى رون بىكەتەۋە ، كەۋاتە تەنھا خوا بېرستە
 و ملكەچ و دىلسۆز بە بۇ ئايىن و بەرنامەكەى .

ئەۋجا پېغەمبەر(ﷺ) خۇى بو بە ھەلگرو پەيەرەۋكارىكى راستەقىنە و
 باشتىن نمونە بۇ لېۋەرگرتن و شۈنكەۋتنى :

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
 وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾ الاحزاب/۲۱.

واته: سۈيىن بە خوا بە راستى پېغەمبەرى خوا چاكتىن سەرمەشقى تا
 چاۋى ئى بىكەن و شۈيىنى بىكەن ، بەتايىبەت بۇ ئەۋ كەسانەى رەزامەندى
 خاۋايان مەبەستە ، سەرفرازى قىامەت ئاۋاتيانە ، ۋە بەردەۋام يادى خوا بە
 زۆرى ئەنجام دەدەن و زامانيان پاراۋە بە يامى ئەۋ .

بەئى ئەم ئەركە بە پېغەمبەر(ﷺ) سېيىردا لەۋ چەرەخى كە بەھۋى
 نەفامى وگومپرايى مەۋقەكانەۋە بوۋ بوۋ بە تارىكىستان و جەنگەلستان، بە
 خەباتى بىن وچانى پېغەمبەر(ﷺ) بانگىردى مەۋقەكان بۇ سەر راستە
 شەقامى ئىسلام، پەرۋەردەكردى ھاتۋان بە پەرۋەردەى قورئانى،
 شارستانىيەتتىكى ئىسلامى بەرپابوۋ ، بو بە چەرەخى زېرىن .

بەئى خۋاى خاۋەن ھىزو تواناى رەھا بەختەۋەرى دنيا و قىامەتى
 بەستۋە بە ئىرشادو ئامۇزگارى قورئانىيەۋە، ئەمەش بەۋ كەسانە
 دەبەخشىت كە ھەۋلى بۇ دەدەن و خەباتى لە پېناۋدا دەكەن، ئاشكرايە
 ھەر مەۋقەك ھەلگىرى بەرپىرىستى كەسىتى خۋىيەتى ، دەبى زۆر بە گەرمى
 لە خەميا بى، تاكو خۋى نەدۋېرىنى ، ۋە نەفسى خۋى پاك و پوخت بكاو

نیمان و ترسی خوی تیا برویښ، نهوکات خوی دوزیوه ته وه و بوو ته
خاوه نی گه وره ترین دهسکه وت.

جا براو خوشکی باوه پردارم ؛ هیزو تواناکانت به گهرمی بڅه کار له
پیناو سرکه وتنی خوت و وده سته پینانی بهختیاری ، باش ناماده به بو
وهرگرتن له پروه رشکاره دلسوزه کهت .. له پاشدا له پیناو ته واوکردنی
باوه پرکه تدا بکه وه خه می برا و خوشکانت ، پیغه مبه ر(ﷺ) فرمویه تی :
{ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ } ..

هر نه و پالنه رهش بهنده ی جولاند و قه له ممرته دهست تا خزمه تیک
پیشکesh بکه م به برا و خوشکه مروفه کانم به گشتی و باوه پرداراز به
تایبه تی.

به هیوای پشتیوانی و تهوفیقاتی خوایی..

نوسه ر

به‌نامه‌ی رزگاری و ناسودهی مرقف ..

خوای گه‌وره ؛ به‌دیهنه‌ری بونه‌ور و مرقفه‌کان ، مرقفی به‌دیهنه‌ناوه و له‌سه‌ر زه‌وی نیشته‌جیی کردووه و ئه‌رکیکی زۆر گه‌وره‌ی پی سپاردوه و به‌نامه و پیغه‌مبه‌رانیشی بۆ نادون ، دواين پیغه‌مبه‌ریان محمده (ﷺ) به‌نامه‌که‌شی ئیسلامه که سه‌رچاوه سه‌ره‌کیه‌که‌شی قورئانه ، ئه‌و قورئانه که هیچ شتیکی فه‌رامۆش نه‌کردووه و هه‌موویشی له شوینی گونجای خۆیدا داناوه :

﴿الرَّ كِتَبٌ اُحْكَمَتْ ءَايَتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ﴾

هود/۱.

واته : ئه‌مه کتیب و په‌یامیکه که ئایه‌ت و یاسا‌کانی به‌ شیوه‌یه‌کی راست و دروست پێکه‌وه په‌یوه‌ست کراون و جۆش دراون، پاشان درێژه‌یان پێسراوه و روون کراونه‌ته‌وه له‌لایه‌ن زاتیکه‌وه که دانا و به‌ ناگا و لی‌زانه .

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ القمر/۴۹ .

واته : بێ‌گومان ئێمه هه‌موو شتی‌که‌مان به‌ ئه‌ندازه و نه‌خشه‌ی دیاری‌کراو دروست کردووه . به‌ئێ قورئان ده‌رمانی ده‌رده‌کان ده‌خاته به‌ر ده‌ستی مرقف ، رێنمایی جوان و وردی به‌کار هێنانیان ئاراسته‌ ده‌کات ، وه‌لامی پرسیاره‌کان ده‌داته‌وه .. قورئان هێما‌یه‌کی رونی کردوه بۆ ده‌ردی‌کی سامناکی ئه‌م‌پۆی مرقفایه‌تی که زیان‌کردنه ئه‌مه‌ش له‌ سو‌یه‌تی‌کی کورتی دوودێ‌پیدا ، که سو‌ره‌تی "العصر" ، با به‌ ئاراسته‌کردنی ئه‌م پرسیاره‌ بجینه ناو ئه‌و ده‌رمان‌خانه ؛ ئه‌گه‌ر که‌سه‌ی‌کی زۆر راست‌گۆ و دڵسۆز پێت راب‌گه‌یه‌نیت ، بێ‌ئێ گه‌ر بجیته ناو ئه‌و با‌له‌خانه

کاره‌با ده‌تگرت؟ توخوا نه‌گهر باوه‌ر به وته‌که‌ی بکه‌یت و ژیریت له کارا بیټ ده‌چیته ناو ئه‌و باله‌خانه ؟ گهر که‌سه‌که سویندیشته بۆ بخوات له‌سه‌ر راستی وته‌که‌ی و تۆش گویت نه‌دایه و چو‌یته ناو ئه‌و مه‌ترسیه سامناکه ناوی ده‌نییت چی ؟ .

به‌ئێ دلسۆزترین که‌س بۆ مروّفه که خوای بلند و مه‌زنه، به‌ده‌یه‌نه‌ر و خاوه‌نی بونه‌وره راستگۆترین و به‌ئاگاترینه .. سویندیمان بۆ ده‌خوات و ئاگادارمان ده‌کات که مروّفایه‌تی به‌گشتی له زیاندايه ؛ له بازرگانیدا له پیشه و سه‌رفکردنی ته‌مه‌ن، له ئیش و کار و هه‌ول و خه‌باتدا ..

﴿وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾﴾ وه ده‌رمانی ئه‌و

ده‌رده‌شمان بۆ دیاری ده‌کات له‌گه‌ل شیوازی به‌کاره‌ینانی : ﴿إِلَّا الَّذِينَ

ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

له‌م سو‌ره‌ته‌دا به کورتی و رونی رێگای رزگاری مروّفه له زیانکردن و گه‌یشته‌نی به ره‌زامه‌ندی خوا ده‌خاته پیش چاو، که ئه‌وه‌ش ئه‌وه‌یه : مروّفه مه‌نگر و په‌ی‌ره‌وکاری په‌یامی خوا بێ له ژياندا ، وه ناوه‌پۆک و چۆنیه‌تی ئه‌م په‌یامه‌شمان بۆ دیاری ده‌کات به کورتی له‌م دوو وشه‌دا (چاکی و

چاکسازی) که ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ هه‌یما ده‌کات بۆ

سیفه‌تی یه‌که‌م که چاکبوونه ، وه ﴿تَوَّاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

هه‌یما ده‌کات بۆ سیفه‌تی دووه‌م که چاکسازی یه، که‌واته :

➤ بهشی یه کهم له په یامی موسلمان له ژياندا نه وه یه که : (خوت چاککه و چاکبه ئینجا خه لکیش بانگکه بو چاکبوون) .. چاکبوونیش بریتی یه له کوی ئه د دوو نیوانه :

- دیدیکی راست و دروست دهرباره ی گه وره ترین راستیه کانی بوون {به دیهینر ، مروځ ، ژيان ، بوونه وهر ، دوزمنی مروځ ، مردن ، پاشه پوژ} که نه مهش (ءَامَنُوا) دینوینئ و تیشکدانه وه یه که دهکشیت بو ژیری قایلی دهکات، وه بو دل و سوز و دیاننه ژینئ ، وه بو ویست و دهیجولینئ .

- رهوشتی چاک و کردارو رهفتاری باش که (عمل صالح) دینوینئ و وه رگیپرانیکي کردارییه بو باوهر و رهنګدانه وه یه کی رهفتارییه بو نه و بیروباوهره .

➤ بهشی دوهم له په یامی موسلمان نه وه یه که چاکساز بیت ؛ به وه ی ټ مهشخه لی هیدایه تدان بیت، وه خیر و چاکه ی بو هه موو مروځی بوئ، وه ریځای رهوا و چاکیان بو رون بکاته وه، وه تیکوښی بو په خش کردنی رهوشته جوانه کان و به ها مه زنه کان و نه ریته بالاکان له ناو کوته ندا.

به لی بو رزگار بوون له زیانه سهخته چوار هه نګاوی دهوئ وا به پشتیوانی خوا به کورتی و رونی پیشکشتانی دهکین :

هه نګاوی یه کهم : په روه دهی ئیمانی : { ءَامَنُوا }

هه نګاوی دوهم : خستنه گه پری تواناکان له چاکه کردندا :

{وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ}

هه نګاوی سئ یه م: رینمایي کردن و فرماندان به راستی و رهوا ::

{وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ}

هه‌نگاوی چوارهم : نامۆزگاری و رینمایی کردن به ئارامگرتن :

{وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ}

په‌روه‌دگارمان به ته‌مای ته‌وفیقات و شیفای توین .

هه‌نگاوی یه‌که‌م : په‌روه‌ده‌ی ئیمانی : {ءَامَنُوا}

خوای گه‌وره مروّقی به‌دییه‌ناوه‌و پیکی هی‌ناوه له‌م چوار لایه‌نه
سه‌ره‌کییه: { ژیری ، دل ، نه‌فس و لاشه } ..

مروّقه که کاروانی ژبانی ده‌ست پی‌ده‌کات له‌سه‌ر زه‌ویدا له‌کاتی
دابه‌زینی‌وه له‌مندالدانی دایکی به‌م چوار پی‌که‌ه‌ته‌وه ژبان ده‌ست پی‌ده‌کات
که گه‌شه‌یان ته‌واو نه‌به‌وه و خوای بل‌ند و بی‌گه‌رد وای پی‌که‌ه‌ناوه به
بچوکی و توانای سن‌ورداره‌وه ری‌گا بگرێته به‌ر ، وه تایبه‌ته‌ندی
گه‌شه‌کردنی پی‌داوه :

﴿وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا
وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَرَ وَالْاَفْئِدَةَ ۗ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُوْنَ﴾ النحل/۷۸.

واته : خوای گه‌وره ئی‌وه‌ی له‌سکی دایکتان ده‌ره‌ه‌ناوه بئ‌ نه‌وه‌ی هی‌چ
شتێك بزائن ، ئینجا ده‌زگای بیستی و بینین و تی‌گه‌یشتنی بو‌ داین
کردوون، بو‌ نه‌وه‌ی سوپاسگوزاری بکه‌ن .

ئەم چوار لايەنە پىيوستيان ھەيە بە پىدانى خۇراكى گونجاو و ناگادارى بەردەوام و پشتىگىرى و بەھىزکردن تا كاريگەرى ھەمىشەييان ھەيى لە ئاراستە كردنيان بۇ بەدبەينانى ئامانجى بوونى مروۋ لەسەر زەويدا كە بەندايەتى كردنيكى راست و دروستە كە بە كورتى برىتى يە لە: خۇشەن كردن بە نورى خوا بە ھۆى پەرستشە تايبەتيەكانەو ەك نويز و بۆژوو ە ناوەدانكردنەو ەى سەرزەوى و دامەزراندنى شارستانىيەتيكى پيشكەوتوو خوشگوزەرانى ژيان تاييدا تا ھەموو مروۋەكان بەخوشى بژين ، ە لە بەجىبەينانى ئەم ئەرکەدا مروۋەكان لەتاقىكردنەو ەدان :

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ ﴿المالك/ ۲﴾ .

واتە: ئەو خوا مردن و ژيانى بەدبەيناو ە ، تا تاقىتان بکاتەو ە ، كىتان كردهو ەى چاکتر و پەسەند تر ە ، ھەر ئەويش زاتىكى بالادەستە بەسەر بىباو ەراندا ، ە لىخۆشبوو ە لە ئيمانداران .

ە بۇ ئەو ەى كاريگەرييەكى باش و ھەمىشەيى دەركەوى لەسەر ھەريەكە لەم چوار لايەنەى پىكەتەى مروۋ پىويستە ريگاي پەرورەدە كردن و گەشەپىكردن و راھىنان بگرنە بەر تاكو پىدەگەن و چاكدەبن و ھەريەكەيان بەشداری دەكات بە كاريگەرييەكەى لە پىگەياندىنى موسلمانىكى چاكەخواز تاكو ھەستى بە جىبەجى كردنى ئەرکە بنەپەتيەكەى كە برىتيە لە ناسىنى خوا و باو ەپىكردن و ترسان لىي و بەجىبەينانى دىنەكەى لە خوديا، ئىنجا لە خودى موسلماناندا ە

ھاوکارییەکی تەواو بکات لە خەباتی گەیانەیی بە ھەموو مەوقایەتی ، جا بە کورتی رینگای پەرورەدی ئیمانی دەگرفنە بەر بەم شیوەیە :

(١) پێناسە :

(١) پەرورەدە : واتە گەشەکردن و زیادکردن و گەیانەیی ھەر

گیانلەبەرێک بە تەواویتی بە شێنەیی و وردە وردە .

یا : رودانی گۆرانکاری یا کارتێکردنێکی ھەمیشەیی لە شتەکە .. ئیتر دەکرێ ئەم کارتێکردنە بە باشە بێ یا بە خراپە ، وەکو ئەو کەسە ی پەرورەدە بکری لەسەر راستگویی ، راستگۆ دەردەچێ ، وە ئەو ی پەرورەدە بکری لەسەر درۆ ، درۆزن دەردەچێ ، وە کرداری پەرورەدەکردن پێویستی ھەیە بە مەشقیی کردنێکی ھەمیشەیی تاکو دیتە بەر ..

پێنغەمبەر (ﷺ) فرمویەتی : " اخير عادة " حدیث حسن رواه ابن ماجه .

• رێکخەرەکانی پەرورەدە :

چەند فەرمانێک ھەیە پێویستە رەچاو بکری لەکاتی باس کردن

لەسەر پەرورەدە و پێداویستییەکی لە گۆرانی تاک و کۆمەڵدا ، وەک :

١. پەرورەدە لە خو بگری وەک جیگیرێکی سەرەکی و تاقانە بۆ

گۆرانکاری راستەقینە ، ئەگەر گۆرینی باری تاک و کۆمەڵ لە خراپەو

بۆ باشترین پەیوەست بێ بە گۆرینی ئەوێ کە لە نەفسدایە :

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ (الرعد/ ١١).

واتە : بێگومان خوا بارودۆخی ھیچ قەوم و گەلێک ناگۆڕێت (لە

خۆشیەو بۆ ناخۆشی ، یان لە زەلیلێو بۆ سەربەرزێ ، یان لە

گرانیه وه بۆ ههزرانی) ههتا ئهوان ئهوهی به خویان دهکریت نه یگۆپن
و نه یکهن .

واته : بۆ ئهم گۆرانکاریه پێویسته ریگای پهروه ده کردن بگریته
به . بهراستی ئه وه بهختیاریهی که هه مو خه لکی به دوایدا ده گهرین ،
ده پزیت به سهریاندا له دهروون و دلیانه وه ، وه هه رگیز له ده ره وه ی
دله وه ده ستناکه ویت ، وه ئه وه به ده به خیهی که ده وری داوون و لی
را ده کهن له دهروون و دله وه دو چاری هاتوون .

۲. پهروه ده کردن به ده وهام بئ و له پچران و وهستان به ده وور بئ :
چونکه ئه وه فه رمانه ی که به پێویستی گه پراوه هه می شه ییه و نا پچری
و ناشوه ستی تا کو مردن :

﴿وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ الحجر/ ۹۹ .

سه رنجی ئه م ئایه ته ش بده : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ

وَرَسُولِهِ ءَ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ ءَ وَالْكِتَابِ الَّذِي

أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ ...﴾ النساء/ ۱۳۶ .

واته : ئه ی ئه وانه ی که با وه پرتان هینا وه ، به ده وهام و دامه زرا و بن
له سه ر ئیمان به خوا و پێغه مبه ره که ی و ئه وه قورئانه ش که له ما وه ی
چه ند سالێکدا دایه به زاندو وه بۆ پێغه مبه ره که ی و به و کتیبانه ش که
پیشتر ره وانه ی کردوون .. محمد قطب له سه ر رافه ی ئه م ئایه ته
ده ئیت : واته : پارێزگاری بکهن له سه ر با وه په که تان ، به ده وهام بن
له سه ری ، بئ ناگا مه بن له سه ر پاراستنی ، سارد مه بن له چا و دیری

کردن و رهچاو کردن و خوراک پیدانی و بهیژ کردن و بایه خ پیدانی.^۱

فهرموده‌ی رسول الله (ﷺ) که پشتگری ئەم واتا دهکات: {إِنَّ الْإِيمَانَ يَخْلُقُ فِي الْقُلُوبِ كَمَا يَخْلُقُ التُّوبُ ، فَجَدِّدُوا إِيْمَانَكُمْ} حدیث: حسن رواه الطبرانی

هه‌رچه‌نده مروّقه ته‌مه‌نی به‌رز ببیته‌وه ، پله‌ی به‌رپرسیاری به‌رز ببیته‌وه ، ده‌بی به‌رده‌وام بیته له په‌روه‌رده‌بوندا تا‌کو بتوانی به‌رده‌وام بی له هه‌نسان به‌ ئه‌رکی به‌ندایه‌تیکردن بۆ خوای بلند و بالاده‌ست ، وه‌ سه‌رکه‌وتوو بیته له ئەنجامدانی ئەو ئه‌رکه‌ پیشه‌یه‌ی که‌ رۆته‌ ئەستوی، به‌ دلناییه‌وه‌ دلێ مروّقه‌ خیرا ده‌گۆریت ، زوو له‌ بیرى ده‌چیته‌وه‌ . دل چاک‌ده‌بی روناک ده‌بیته‌وه‌ ، پرده‌بی له‌ نور .. به‌لام ئەگه‌ر ماوه‌یه‌کی به‌سه‌راچو به‌بی بیرخستنه‌وه‌ ، به‌بی یادکردنه‌وه‌ ؛ حیل و ره‌ق ئەبی ،

ده‌روونیش وه‌ک دلیک وایه‌ که‌ هه‌ول ده‌دات به‌ره‌نگاری دیلکردنه‌که‌ی ببیته‌وه‌، ده‌بی هه‌میشه‌ بی‌دار بیت تا‌کو له‌ ده‌ستت هه‌لنه‌یه‌ و ئەو تو به‌ند بکات و ملکه‌چی فه‌رمانه‌کانیت بکات. هه‌روه‌ها ژیریش پیویستی به‌وه‌ هه‌یه‌ که‌ به‌رده‌وام زانستی به‌سودی پێبده‌ی تا‌کو هه‌سته‌کانی فراوان بین و تیگه‌یشتن و په‌ی پێبردنی فراوان بین ، په‌نجه‌ره‌کانی لی‌بکریته‌وه‌ ئەوه‌ی ناسینی خوا و له‌ خوای نزیک ده‌خاته‌وه‌ په‌ره‌بسینی : ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ طه/۱۱۴.

^۱ له‌ کتبی (مکانة الزیة فی العمل الاسلامی) محمد قطب ، دار الشروق : ص ۲۶ .

واته : نزا بکه و بشلن : په‌روه‌دگارا به‌رده‌وام زانست و زانیاری
زۆرترو زیاترم پښ ببه‌خشه .

وه لاشه‌ش به‌رده‌وام پښوېستی هیه به په‌روه‌ده و وهرزش و جولان و
راهینان تاكو بتوانی په‌یره‌وکار و هه‌لگر و گه‌یه‌نهری ر استه‌قینه‌ی
نیسلام بښ، نه‌گه‌ر وانه‌کات توشی خاوبونه‌وه و ته‌مه‌لی ده‌بښ
ونه‌مه‌ش وایلیده‌کات که زۆرېک نه‌ینی مانا و مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی فی‌ری
ده‌بښ تینه‌گات.

﴿أَلَمْ يَأْنٍ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ
مِنْ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ
عَلَيْهِمُ الْآمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ الحديد/ ۱۶

واته : ئایا نیتړکاتی نه‌وه نه‌هاتووه بو نه‌وانه‌ی که باوه‌ریان هی‌ناوه ،
دل‌ه‌کانیان به نوری ئیمان ملکه‌چ و روناک بوته‌وه ، ترسی خوی تیدا
بروینن به‌هوی یادی به‌رده‌وامی خوا و نه‌و قورئانه‌ی که ره‌وانه
کراوه ، وه که‌سانه نه‌بښ که کتیبی ئاسمانیان بو ره‌وانه کرا،
به‌لام دواى تیپه‌پوونى ماوه‌یه‌کی دور و دريژ ، دل‌یان ره‌ق و ره‌ش
بوو، زۆربه‌شیان یاخی و سه‌رکه‌ش و ناله‌بار ده‌رچوون .

نهم سه‌ره‌نشته‌ی که خوی گه‌وره له‌م ثایه‌ته‌دا ناراسته‌ی یارانى
پیغه‌مبه‌ری کرده ، پښوېسته و امان لیبکات که هم‌میشه به‌رده‌وام بین
له په‌روه‌ده کردنى خو‌ماندا .

۳. پښوېسته په‌روه‌ده کردن هه‌رچوار لای که‌سی‌تی مروۃ بگریته‌وه به
هاوسه‌نگی .

بەراستی پشت گۆڭ خستنى ھەر لايەكيان دەبىتە ھۆى تىكچونى
 شىرازەى پەرودە و پىنەگەيشتنى بەرى دروست : بۆ نمونە : ئەگەر
 گرنگى درا بە فېربوونى زانست و كەمتەرخەمى كرا لە گەشەپىكردن
 و زيادكردنى باوەپى كەسيكدا ، لە ئەجامدا كەسيك دەردەچىت ،
 بەراورد كردنى زۆر دەبى ، دەق زۆر لەبەر دەكات ، زۆر دەدوئى لە بەها
 بالاكان و رىياز و واتا بەرزەكان ، بەلام دەبىنى لە بەرامبەر يا لە
 واقعدا ەك و تەكانى نى ، باسى دادپەرورى و يەكسانى دەكات ،
 بەلام لەگەل خەلكيدا بە گوێرەى ئەم بەهايانە مامەلە ناكات ،
 بەتايبەت لەگەل ئەوانەى كە ئەم بەرپرسیانە ، باسى زوھد دەكات
 لەگەل گرنگى كاركردن بۆ قىامەت بەلام دەبىنى خۆى ھۆگرە لەسەر
 كۆكردنەوى سامان و زۆر بە كەمى و زەحمەت لىيەدەبەخشىت ،
 ھەموو شتىك زۆر ورد دەكاتەو بە زۆر بچوكيش بىت . . ئەمەش
 ھەمووى بە ھۆى گرنگى نەدان بە باوەپى بە پلەى گرنگيدان بە
 فېربوونى زانست ، ئەوى ماوەى وتە و كردار نزيك دەخاتەو ، وە
 تەرجومەى زانست دەكات بۆ رەفتار برىتى يە لە : { وزە و ھىزى
 گيانى پىكھاتوو لە باوەپى }.

و ئەگەر گرنگى دا بە باوەپى بەبى زانست و تىگەيشتن ، دەبىنى
 كەسيكى نەفام دەردەچى ، توند دەبى لەوانەى كە نابى توندى تيا بكري ،
 وە شلى دەكات لەوانەى كە نابى شلى تيا بكري ، دەبىنى كەسيكى ئاسۆ
 تەسكە و ناتوانى لەگەل واقع و تازەگەريەكانى سەردەمدا مامەلە بكات .^۱

^۱ توندى ئەو قەشەبەى كە كابرا كوزەرى (۹۹) كەسە كە پرسیارى لىندەكات ؛ نایا ئەگەر تەوبە
 كەم خوا لىم خوش دەبىت ؟ لە وەلامدا دەلىت نەخىر !

وہ لہ باریکدا ئه گەر گرنگی دا به زانست و باوهر و گرنگی نه دات به
 دهر وون و خاوينکردنه و هیه پشت گوی خست ، له ئه نجامدا که سیکی زانا
 و په رستش زور دهر ده چیت، پیشبرکئ دهکات له کاری خیر و
 خه باتکردندا، به لام ده بیینی که سیکی فوتیکراوه ، سهیری خوی دهکات به
 ورد بیینیکی گهره کار، به لام به پیچه وانه وه سه رنجی خه لکی ده دات،
 چونکه زوری په رستشه کانی و ویرده کانی و به خشینه کانی خوراک
 باوهر به خو و توانا کانی دهن و فوی تیده کهن و وایلیده کهن که خوی له
 خه لکی به باشتر بزانی وه به به سه ربردی رۆژان و به رده وام بوونی
 سه رکه و تنه کانی نه خوشی له خوبایی بوونی تیا جیگیر ده بی له دوايشدا
 به خونا زین و خوبه زل زاین په نا به خوا، خوی ده خاته بهر هه ره شهی خوا و
 سوتانی کرده وه چاکه کانی.

وہ ئه گەر گرنگی دا به په روه ردهی دهر وون و که مته رخمی کرد له
 په روه رده بوونی نیمانی دروست، له وانه یه که سیکی زور به گله یی و
 ره خنه له خوگر و به په ژاره بو باری خوی و زور باسی خوی و
 چالاکیه کانی دهکات، به لام ناتوانی واز بیئی له وهی که خه م و په ژاره ی
 ده داتئ، چونکه ئه و هیزی نیه که پالنه ر بی بو پاراستنی دهر وونی له
 لادان، که ئه ویش هیزی باوهره .

وہ ئه گەر گرنگی دا به په روه ردهی زانستی و باوهر و دهر وون به لام
 گرنگی نه دا به جوله و تیکوشان له ری خوادا ؛ بانکگردنی خه لک بۆلای
 خوا و فیرکردن و تیگه یاندنیان له باوهر و نیسلام، ده ستکردنیان بو
 گوپینی دهر وونیان به ئیزنی خوا، ئه و که سه به دلنیا ییه وه توشی
 خاوبونه وه و ته مه لی ده بی، ئه و کاته وایلیدیت که له نه نیی مانا و
 مه به ستی زوریک له وهی فیری بووه تینه گات، ئه ی چون وایلیناکات که ئه و
 ئه وهی کۆیکردو ته وه به کاری ناهینئ به کردار ، ئه مه ش وه ک بیریک که

وازی لیبهینری و ئاوی لیدهرنهینری؛ ئاوهکهی دهگهنی و دادهچی و
 وشک دهبن، (سید قطب) له تهفسیری (في ظلال القرآن) دا (ج ۲۰۳۸)
 دهلیت : " به دنیاییهوه راستیتی قورئان مه‌رگیز ئاشکرا نابیت بو
 نهوانی که نارگین"

وه هه‌روه‌ها ره‌نجدان و تیکۆشان و خه‌باتکردن له ریی خوا‌دا به‌بن
 تویشبووی به‌رده‌وام به دنیاییهوه توشی نه‌نجامیکی خراپ و به زیان
 ده‌بیت، بو خسته‌نه روی ئهم مه‌ترسیه ئهم فهرمودیه‌ی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ)
 به‌سه : {مَثَلُ الَّذِي يُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ ، وَ يَنْسِي نَفْسَهُ ، مِثْلُ الْقَتِيلَةِ ، تُضِيءُ
 لِلنَّاسِ ، وَ تُحْرَقُ نَفْسُهُ} رواه الطبراني .

که‌واته هاوسه‌نگی له نیوان ئهم دوولادا زۆر پیویسته : ده‌بن تیشو
 هه‌بن، وه ده‌بن بزواندیش هه‌بن به‌م تویشبووه، نه‌مه‌ش که‌سی ئی
 جیانا‌کریته‌وه‌ته‌نانه‌ت پیغه‌مبه‌ریش(ﷺ)، ئه‌وه‌تا خ‌وای گه‌وره ئاراسته‌ی
 ده‌کات : ﴿ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ﴾ الشرح/ ۷ . واته : هه‌ر کاتیک له
 کاریک‌ی خ‌یر بویته‌وه به‌شه‌نوێژ و یادی خوا گیانت به‌نوری خوا شه‌حن
 به‌که‌روه ئه‌گه‌ر سه‌رنجی ژیا‌نی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) به‌هین بو‌مان ر‌ونده‌بیته‌وه
 که‌چه‌نده گ‌رنگی داوه به‌خه‌بات و تیکۆشان له ریی خوا‌دا و
 کو‌کردنه‌وه‌ی تویش‌ووی ر‌یگا به‌به‌رده‌وامی هه‌روه‌ها یاران و شوینکه‌وت‌ووه
 راسته‌قینه‌کانی.

ده‌بینین تا ئاستیکی زۆر به‌رز ئهم فهرموده‌ی خوا ره‌نگی داوه‌ته‌وه
 له ژیا‌نی ر‌ۆژانه‌یاندان : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا
 وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۚ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي
 الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۚ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ۚ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ
 قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
 النَّاسِ ۚ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ
 مَوْلَاكُمْ ۖ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٧﴾ ﴿٧٨﴾

واته : نهی ئەو کەسانەى کە باوەرتان هیناوه کړنوش و سوژده بهرن
 و پەروەردگارتان بپەرستن له هەموو بارو دۆخیکدا و تا دەتوانن چاکه و
 چاکه کارى ئەنجام بدن بۆ ئەوەى سەرفراز و سەرکەوتوو بن ، هەروەها
 بەردەوام بن له خەبات و جیهادو هەول و کوشش له پیناو خوادا بهو
 شیوهیەى کە شایستهیەتى .

پێشەوای نوێخواز ئیمام حسن البنا دەفەرموى : خوای پەروەردگار
 بە کورتى کارى موسڵمانى راستى لەم دوو ئایەتەدا خستۆتە روو .. ئەمە
 وتەیهکی رونه و هیچ لیلى و نادیارىیهکەى تێدا نیه ، خوای گەوره
 فەرمانى کردووه بە موسڵمانان کە رکوع و سوجده بیهن و نوێژەکان
 بەجى بهێنن، بەگۆڕەى توانا کارى چاکه بکەن .. ئەمەش ئەرکى هەموو
 تاکێکى موسڵمان کە پێویستە خۆى پێهەلسى بە تەنها یا بە کۆمەل ، له
 پاشا فەرمانى پیکردون کە خەبات بکەن له رێى خوادا به باشتەرى و
 راستەترین شیوهى خەباتکردن، به بلاوکردنەوهى بانگەوازهکەى و
 فێرکردنى خەلکى .

خوای گه وره نهیئی ئهم ئهرکه و دانایی ئهم فهرزی رونکردۆتهوه .
 رونی کردۆتهوه بۆیان که خوای گه وره هه لیبژاردون ، تاکو رینه ری
 خه لکی بن، وه باوه پیکراویان بن له سهر شه ریه ته که ی، وه میراتگری
 رسول الله بن له بانگه وازه کهیدا، ئهمهش ئهو ئهرکه کۆمه لیه که خوا
 سپاردویه تی به هه موو موسلمانان .. که یه ک ریز بن ، یه ک پارچه و یه ک
 هیژ ، وه ئه وان ئهو له شکره بن که مریقایه تی رزگار بکه ن و رینماییان
 بکه ن بۆ سهر ریگای راست.

له پاشا په روه ردگاری بڵند بۆ خه لکی رونکردۆتهوه ، په یوهستی
 نیوان ئهرکی تاکی له نویژ و بۆژوو.. وه ئهرکی کۆمه لی ، وه یه که بان
 هۆکاره بۆ دوهم وه بیروباوه ری راست و دروست بنچینه ی هه ردوکیانه ،
 تاکو پاساو نه بیئت بۆ کهسانیک که حه زیان له دانیشتن و نه کردنی فهرزه
 تاکیه کان بی به هۆی ئه وه ی خه ریکی کاری کۆمه لین، وه تاکو پاساویش
 نه بی بۆ نه کردنی کاری کۆمه لی له لایه ن کهسانیکه وه که حه زیان له
 نه کردنی کاری کۆمه لیه به بیانوی ئه وه ی ئه وان خه ریکی په رستش و
 رۆچوون له په یوه ندییان به په روه ردگاریانه وه .

— جیاوازی نیوان فیژکردن و په روه رد کردن :

- جیاوازییه کی گه وره هه یه له نیوان فیژکردن و په روه رد کردندا :
- ئامانجی فیژکردن گه یاندنی زانسته کهیه به قوتابی و وه رگرتنی و
 تیگه یشتنی به بی چاوه پوانی په پره وی کردن .
- به لām ئامانجی په روه رد کردن گه یاندنی زانسته کهیه و تیگه یاندنی
 له گه ل راهینانیکی به رده وام له سهر مانا و مه به سته کانی تاکو
 کاریگه ریه کی هه میشه یی دروست ده بیئت له سهری و گۆرانکاری له
 رهفتاریا به رهه م دیت و مانا و مه به سته کانی به جی ده هیئت.

لیزوه تیده‌گه‌ین له گرنگی په‌روه‌ده‌ی راست و دروست که نامانجیتی
پینگه‌یاندنی تاکی موسلمانن چاک و چاکه‌خواز، له‌بهر نه‌مه‌شه گرنگ‌ترین
نه‌رکی پیغه‌مبه‌ران (درودی خوابان له‌سر بیت): {په‌روه‌ده و پا‌کر‌کردنه‌وه‌یه} .

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ

مُبِينٍ ﴿٢٠﴾ ﴿الجمعة/ ٢٠﴾

واته: هر نه‌و زاته‌یه له ناو خه‌لکیکی نه‌خوینده‌واردا پیغه‌مبه‌ریکی له
خو‌یان ره‌وانه‌کرد، نایه‌ته‌کانی قورئانه‌که‌ی نه‌ویان به‌سهردا ده‌خوینتیته‌وه
و دل و دهر‌وون و رواله‌ت و ناشکرا و نادیاریان پوخته ده‌کات، فی‌زی
قورئان و دانانیی و شه‌ریعه‌تیا‌ن ده‌کات، به‌راستی نه‌وانه پی‌شتر له
گو‌م‌رایي و سه‌رلی‌ش‌یواویه‌کی ناشکرا‌دا گیریان خوار‌د‌بوو.

(٢١) باوه‌ر :

بریتی یه له فی‌ربون و تی‌گه‌یشتن له ری‌گه‌ی ژیرییه‌وه ، ئینجا به‌راست
زانین به‌دل و دهر‌برینی به‌زمان و سه‌لمان‌دنن به‌کرده‌وه.

به‌ئێ باوه‌ر وشه‌یه‌کی گشتی یه، هه‌موو به‌راست‌زانین و دل‌نیا‌بون و
مت‌مانه‌ پیکردنیک‌ی دل‌ی ده‌گریته‌وه به‌هرچ شتی‌ک که ژیری پی‌ی قایل‌بی
نه‌گه‌ر بیریک‌ی پو‌چ‌یش بیت.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ
بِالْحَبِطِ وَالطَّغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ

الَّذِينَ ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾ ﴿النساء/ ٥١﴾

واته : ئايا نه تېوانيوته نه وانهى كه به شيك له كتيبى ناسمانى پيډراوه كه چى له گهل نه وه شدا باوه پريان به فالچى و جادوگر و بت و پيكر و شهيتان و ... ههيه و دهربارهى نه وانهى كه بى باوه پرن و ده لىن : نه وانه چا كترن و رى بازى راستريان گرتووه تا نه وانهى باوه پريان به ئاينى ئيسلام هيناوه .

﴿... أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ﴾ النحل/ ۷۲ .

واته : ... له گهل نه و راستيان نه دا ئايا نه وانه هه بړوا به شتى پوچ و ناحه قى ده كهن و له بهرام بهر ناز و نيعمه ته كانى خواوه نه وان هه ناشوكړ و بى باوه پ ده بن .

بويه قوربانيدانكي مهن رووده دا له لايهن هه ندئ له هه لگرانى بيروباوه په دنيا بيه كان له پيناو بلاو كړنه وهى بانگه وازه كيان و بهر ز كړنه وهى ئالاك هيان، نه مهش به پ ننه رى هيزى باوه پريان به بيرو باوه په ك هيان .

به لئ ليره دا باسمان له سه ر بيروباوه پرى ئيسلاميه به تا بيه ت چه مكى باوه په خوا .

باومر به خوا :

واته : ناسينى خوا له ريگه ي دروستكراوه كانى و ناوه جوانه كانى و نه وهى كه خوى پينا ساندووه به ئايه ته كانى قورئان و فرموده كانى پينغه مبه ر (ﷺ)، له پاشان به راسترانينى به دل و متمان و دنيا بون به تواناى ره هاى و راويستاويتى و هه ميشه نه مرى و هيزى له بن نه هاتوى و نه و زانباريهى كه هه موو شيكى گرتو ته وه و داناييه مه زنه كه ي ...

ده بن نه وه شمان لا رون بى كه باوه پ به شيكى تا بيه ت بو خواى بلند و بالا يه ده بيه خشتى به و كه سه ي ناره زوى ده كات و ناماده يه به وه رگرتنى :

﴿... وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ﴾^(٧)
 فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾ المجرات/٧-٨ .

واته : ... به لّام خوا ئیمان و باوهری له لا خو شه ویست کردوون و له دل و دهروونتاندا رازاندویه تیهوه .. له ولاشه وه کوفر و بی باوهری و گونا هو و یاخی بوون له فهرمانی خوای لا تال و ناشیرین کردوون، ئا نه وانه هر خو یان رینگه ی ژیری و سهر فرازیان گرتوته بهر ، نه مهش خو ی ریز و بهخششیکی تایبه تی و نیعمه تیکه له لایهن خوا وه پییان دراوه خوایش زانا و دانا و کار به جینه .

ئایه تی یه کهم : کو تای دی ت به (أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ) .. واته : نه وانه ی که ژیریان به کار هینا ، به کار هینانیکی راست له گه پان به دوای راستیدا .

وه ئایه تی دووهم : کو تای دی ت به (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) واته خوای پاک و بلند و زانا ده زانی ت کئ شایه نی ئه م بهخششه یه ، وه دانایه له بهخشینیا، کاتئ ده بینئ که سئ ئاماده یه بو وه رگرتنی پیئ ده بهخشئ ﴿... وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ النور/٢١ .

واته : ... به لّام خوا هر که سیکی بویت و شایسته بیت پاکو پوخته ی دهکات و له گونا هه کانی ده بوریت ، خوایش هه مینشه بیسه ر و زانایه .

پیوسته نه‌و‌ش بزاین که که‌س ناتوانی به ه‌ولی خودی خو‌ی
 و‌ده‌ستی ب‌نی : ﴿وَمَا كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ
 وَجَعَلَ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾ یونس/۱۰۰ .

سوننه‌تی خوا بو و‌رگرتنی ه‌یدایه‌ت نه‌ویه که مرؤف ؛ ناره‌زومه‌ندی
 ه‌یدایه‌ت ب‌ن و تواناکانی بخاته گ‌ر و ناماده‌بن بو و‌رگرتنی نه‌وه
 نه‌نجامه‌که‌ی به ویستی خوا ده‌بیته باو‌ر ، وه به پیچه‌وانه‌وه ، نه‌و
 که‌سانه‌ی که ژیریبه‌که‌یان ده‌وستینن و سود له تواناکانیان و‌رناگرن ،
 (نه‌نجامه‌که‌ی ده‌بیته گومرای) .

خو‌ای گ‌وره له‌م ف‌رموده قدسیه‌دا ده‌ف‌رمویت : ((یا عِبَادِ كُلُّكُمْ ضَالٌّ
 إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِيَكُمْ)) أخرجه مسلم، ج ۴، ل ۱۹۹۴ ، ژماره (۲۵۷۷) .

ه‌روه‌ها ده‌توانین سودیکی زور و‌رگرن له کومه‌له‌ ئایه‌تیکی قورئان
 بو تیگه‌یشتن له‌م مانایه ، وه‌ک ئایه‌تی (۵۳) سوره‌تی الانعام :
 ﴿وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ

عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ﴾ . له‌م ئایه‌ته‌وه
 تیده‌گ‌ین که دلی نه‌وی بو خوا نه‌ویکردنه‌که‌ی پیشوازی کردنه له
 دیاریبه‌که‌ی خوا به مه‌نونی و سوپاسه‌وه ، وه له‌بار و ناماده‌یه بو
 و‌رگرتنی ، کاتن راستی ده‌خ‌ریته به‌رده‌م ژیریبه‌که‌ی قایلده‌بن پ‌نی ،
 نه‌مه‌ش ته‌واو به پیچه‌وانه‌ی نه‌و دلی که سپله و پ‌ن نه‌زان و خو‌به‌زلزانه :

﴿سَأَصْرِفُ عَنْ آيَتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
 وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا

يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾ الاعراف/ ١٤٦ .

واته: بهم زوانه .ئو كه سانه‌ی كه به ناحق له سهر زه‌ویدا مله‌پوری و
خوبه‌زلزانی ده‌نوینن، له ریبازی به‌لگه و نیشانه‌کانی خوُم لایان ده‌دهم،
ئه‌گهر هه‌موو نیشانه‌کانیش ببینن، ئه‌و ریځایه هه‌لنابژئرن : به‌لام ئه‌گهر
ریځای چه‌وت و هه‌له ببینن، ده‌یکهن به رچه و ریباز ، ئه‌وانه‌ش بینگومان
هه‌کاره‌که‌ی ئه‌وه‌یه، نیشانه‌کانی ئیمه به درو ده‌زانن ، به‌رده‌وام لی‌شیان
بی‌ناگان .

(ب) ته‌وه‌ره‌کانی په‌روه‌رده :

یه‌که‌م : ژیری و په‌روه‌رده‌ی زانیا! . .

• ژیری : بریتی یه له جیځای فی‌ربون و وه‌رگرتنی زانستی، له پیناو
جوان تیځه‌یشتن له ژیری ، تیشک ده‌خه‌ینه سهر ئه‌م خاله‌ که
راسته‌وخو روو له مروّ ده‌کات؛ به‌لئ له‌گه‌ل په‌رستشی هه‌موو
بونه‌وه‌ر بو خوای تاك و ته‌نها و ستایشی به‌رده‌وامیان بو‌ی ؛ ویستی
په‌روه‌ردگار و ابوو دروستکراویکی تازه له گل به‌دیبه‌یئن و
سه‌رپشکی بکات له په‌رستنی خوادا دوا‌ی ئه‌وه‌ی که ژیریبه‌کی بی
وینه‌ی پئ به‌خشی له‌گه‌ل به‌هره و توانست و بلیمه‌تی و بنه‌ماکانی
ژیان، تا له میانه‌یاندا بگات به ناسینی خوای بالاده‌ست ، به پله‌یه‌ک
که هیچ به‌دیبه‌ینراویکی تر نه‌یگاتی - ته‌نانه‌ت فریشته‌کانیش - وه له
ته‌نیش‌ت ئه‌م ژیریبه‌شه‌وه نه‌فسیکی پینا که چه‌زی له ئاره‌زووه‌کان
بی‌ت و گو‌ئ نه‌دا به ئه‌نجامی فه‌رمانه‌کان .. خوای بالاده‌ست ری‌زیکی

تایبته‌ی به‌خش‌ی بهم دروستکراوه تازه که مروّقه و فرمانی کرد به
فریشته‌کانی که سوجه‌ی ریّزی بۆ ببهن ، هه‌موو سوجه‌یان بۆ برد
ته‌نها شه‌یتان نه‌بی که به‌هو‌ی خو‌به‌زلزانی‌هه‌ سوجه‌ی نه‌بردو بوبه
دورژمنیکی سه‌سه‌ختی ئەم مروّقه و وه‌چه‌که‌ی، بۆیه‌ خوای گه‌وره
مروّقه‌ ناگادار ده‌کاته‌وه‌ لهم دورژمنه :

﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ
لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ فاطر/ ۶ .

واته: بێگومان شه‌یتان دورژمنتانه ، ئیوه‌ش به‌ ده‌ژمنی خو‌تانی بزانی،
بێگومان بانگی پارت‌ه‌که‌ی ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی ببه‌ن نه‌شته‌جیی دۆزه‌خ .
خوای گه‌وره‌ ژیری به‌خشیه‌ به‌ مروّقه ، ژیرییه‌ که ژماره‌یه‌کی زۆر له
که‌لین . خانه‌ی تێدایه‌ که هه‌له‌ده‌ستن به‌ وه‌رگرتن و سه‌بارکردنی
زانباریه‌کان، تو‌یژینه‌وه‌یه‌کی زانستی سه‌لماندویه‌تی که ژماره‌ی
خانه‌کانی می‌شک ده‌گه‌نه‌ نزیکه‌ی (۲۰۰) بلیۆن خانه، ئەم خانانه‌ له
توانایاندایه‌ نزیکه‌ی (۱۰۰) بلیۆن زانست وه‌رگرتن، وه‌ ئه‌و په‌ری
ئه‌وه‌ی مروّقه‌ به‌کاری ده‌هێنن لهم لی‌هاته‌ (۱۰/ی تینا‌په‌ری .

له‌ به‌نه‌رتدا خوای گه‌وره‌ ئەم ژیرییه‌ی به‌دییه‌ناوه‌ بۆ ئه‌رکیکی مه‌زن
که‌ پێویسته‌ لی‌وه‌ی به‌روانیته‌ جیهانی جو‌راوجۆری ده‌ورو به‌ری ، وه‌ به‌
تایبته‌ خودی خو‌ی که پێکهاته‌وه‌ له‌ وینه‌یه‌کی بچو‌ککراوه‌ی په‌راوی
بونه‌وه‌ر تا لی‌وه‌یان په‌روه‌ردگاری خو‌ی بناسن : ﴿وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ

لِّمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾﴾ الذاریات/ ۲۰-۲۱

واته: بئگومان له سهر گۆی زهویدا به لنگه و نیشانهی زۆر ههیه له سهر دهسهلات و زانیاری خوا بۆ کهسانیک که به شوین دلدناییدا دهگهڕین ههروهها له خودی خوشتاند، ئایا ئهوه بۆ بیناییتان ناخهنه کار.

• بۆچ به پهروهردهی زانست دهستمان پیکرد :

به ئێ به زانست دهستمان پیکرد چونکه زانست سه ره تابه : ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ عه د/ ۱۹. زانست بنچینهی کارکردنه ، وه ئه گهر ژیری جینگای زانست و فیروبونه، به دلدناییه وه ئه و زانسته راسته قینهی که پیویسته بهنده خه ریکی بیئت به فیروبویه وه بریتی یه له زانستی ناسینی خوای بهرز و بلند که له میانه یه وه به ندایه تیکردنی راسته قینه بۆ خوای پاک و بئگهر د جیه جی ده کریت، کاتیک بهنده پهروه ردگاری خوی ناسی : خوشی دهوی ، بزێ دهگری ، شهرمی لیدهکا، گوپراهه لی دهبی، شتی پی ده به ستی ... له ئه سهر دا هاتوه که موسی پیغه مبه ر (علیه السلام) پرسیا ری له پهروه ردگاری کرد و وتی: "ئه ی پهروه ردگارم، کام بهنده ت به شهرمترینه لیئت؟ له وه لامدا فه رموی زاناترینیان به من" أخرجه الدارمی (۳۶۶) .

وه پهروه ردگار له قورئاندا ده فه رمویت: ﴿إِنَّمَا تَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ ابَّ اللَّهُ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿ فاطر ۲۸ .

واته: به راستی زاناکان په ی به و نهینیا نه ده بن و له ناو بهنده کانی خوادا هه ره ئه وان له خوا ده ترسن، به راستی ئه و خوا یه زۆر بالادهسته و زۆریش لیخوشبووه .

لیزه وه ئه وه مان بۆ ده رده که ویت :

(١) به سودترین زانست ئهوهیه که یه کتاپه رستی بهیئته دی له گوفتار و کرداردا ، وه بیئته هوێ چاککردنی مامه له کردن له گه له خوای بهرز و بلندای و لیترسان و ملکهچی و خوشویستنی و گه پانهوه بۆلای و چیکر بیرون له سه ر رێ راسته کهی ، ئه مه ش باشتترین کارناسانی بو فیروون دینیته کایه :

﴿... وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ...﴾ البقرة/ ٢٨٢ .

واته : پارێزکار بن خوا فیرو ئه و شتانه تان ده کات .
پیغه مبه ر (ﷺ) نزای ده کرد و ده یفه رموو : {أعوذ بالله من علة لا ينفع ، ومن قلب لا يخشع } وه له فهرموده یه کی تردا : { سلوا الله علما نافعا ، وتعوذوا بالله من علم لا ينفع } صحیح جامع الصغیر (٣٦٣٥) .
(ب) گرنگی بیرکردنه وه ، ئای که چه نده په رستشیکێ مه زنه و پیویسته له . رمان به رده وام بین له سه ری تا کو له میانه یه وه په نجه ره کانی ژیریمان بکریته وه ، گو په پانی سه یرکردنمان فراوان ببێ ، وه به شوینیا پله ی ناسینی خوا بهرز بیئته وه .

• له نامانه کانی په رووده ی زانستی :

١. گه شه کردنی ژیری و فراوانبونی پیزانینه کانی و کردنه وه ی که له به ره کانی .
٢. وه ده سه تیه نانی خو ره سی له بیرکردنه وه له هه موو شتی که رووده دا له ده ورو بهر و په ند لیوه رگرتنی .
٣. له میانه یدا ناسینی خوای بهرز و مه زن و گه پانه وه بۆلای .
٤. چاککردنی مامه له له گه له خوادا .
٥. پیکهینانی ئه و ژیریته یی که :
- (١) پیزانینیکی راستی هه بێ بو تی پرامانی راست و هه له .

(ب) تېبگات لە ئىسلام تېگەشتنىكى دروست و وايلېبات كه چهكى
بىركردنهوهى بى .

(ج) سهربه خو بى له جېبه جيكرندا .

(د) تى بگا له كۆمهنگا و بتوانى كېشهكانى ديارى بكا و چاره سهرى
بو دانى .

• رىنگاي وەرگرتنى زانيارى و جيگير بوونى :

به لى هەر زانستىك مروّ وهى دهگرى له ميانهى بينينى يان بيستنى
يا ههستهكانى ترى ، ژيرييهكى پيشوازي لىدهكات بهو بهشه پىزانه
هوشياره كه زانايان ناوى دهبن به (الشعور) ئەم زانيارىانه ناتوان
پالنه رىكى بهردهوام بن بو كارپىكردن تاكو نهبن به زانيارىيهكى
جيگير لاي مروّقهكه ، ئەمەش بهوه دهبى كه ئەو زانيارىانه
بگويزينهوه بو بهشيكى ترى ژيرى كه زانايان ناوى دهبن به
(اللاشعور) واته ناوچهى زانستى جيگير ، يا دلنپايى يا بىروباوه، يا
ژيرى ناوهكى يا شاراووه ، ئەمەش به دەرپرېنى قورئان : ﴿وَإِنْ تَجْهَرَّ

بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾ ٧/ . ئىتر زانيارىيهكه راست

بىت يا چهوت ، پىويسته بو جيگير بوونى رۆشتنى به ژيرى پىزاندا
چهندجاره ببىتهوه و بىبات بو بهشى (اللاشعور) تا جيگير دهبى
تىايدا .

به لى بهشى (اللاشعور) يا شاراووه (الخفى) له ژيريدا ناوچهى
زانستى جيگيرى دلنپاييه لاي مروّ، وه له ميانهدا كردارهكان
رادهبن به شيويهكى خوږسكى ، قورئان نمونهى كهسانىكى هيناهه
واياندهزانى چاكهخوازن و چاكه دهكن بهلام رهفتار و مامهلهيان

پېچه‌وانه‌ی و ته‌که‌یان بوو .. نه‌زانن بو ؟ چونکه نه‌وان بیری خراب و گنده‌ل جیگیر بووبوو له (لاشعور) یانداو به راستیشیان ده‌زانی و له میانه‌یه‌وه گنده‌لیان ده‌کرد به ریځایه‌کی خوږه‌سی له (لاشعور) هوه :

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ

مُصْلِحُونَ ﴿١٠﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا

يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ البقرة / ۱۱-۱۲ .

واته : نه‌وان کاتې پېيان ده‌وتریت گنده‌لی مه‌که‌ن له زه‌ویدا ، ځین به‌راستی ئیمه ته‌نها چاکسازي ده‌که‌ین ، ناگادار بن ، که به‌راستی هر نه‌وانه گنده‌لکارن به‌لام هه‌ستی پیناکه‌ن .

به‌لن وهرگرتنی زانیاری و چه‌ند باره‌بوونه‌وی تا جیگیر ده‌بی له ژیری ناوه‌وه‌دا ده‌بیته‌ هو‌ی رابونی کردار به‌خو‌سهری ، بو‌نمونه :

- نه‌و که‌سه‌ی که فی‌ری شو‌فی‌ری ده‌بیته ، به ریځای هه‌ستیاری (شعور) فی‌ر ده‌بی ، له پاشا به‌برده‌وام بون و راهاتن و به‌جیه‌ینان ؛ زانسته‌کان جیگیر ده‌بن له ژیری ناوه‌کیدا که وایلیده‌کات به‌بی بیرکردنه‌وه سه‌یاره‌که‌ی لی‌خو‌ړی .

- نه‌و که‌سه‌ی که ده‌یه‌وی فی‌ری نو‌سین بی‌ی له‌سهر کو‌مپیو‌ته‌ر ، له سه‌ره‌تاوه به‌بی سه‌یر کردنی جی‌گه‌ی پی‌ته‌کان ناتوانی بنو‌سی ، ورده ورده فی‌ر ده‌بیته تا وای لی‌دیته‌ ده‌نو‌سی به‌بی نه‌وه‌ی سه‌یری جی‌گه‌ی پی‌ته‌کان بکات ..

لی‌ره‌دا گرنگی به‌جیه‌ینان و راهاتنی کرداریمان بو‌درده‌که‌وی ، وه راستی مانای نه‌م و ته‌یه‌مان بو‌درده‌که‌وی له پشتگیری پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) بو‌گرنگی به‌برده‌وام بوون با که‌میش بی ، به‌م فه‌رمووده‌یه : { عن

عائشة ، قالت: قال رسول الله (ﷺ): " أحب الأعمال إلى الله تعالى أدومها ، وإن قل { متفق عليه : أخرجه البخاري (ج ٥/٢٣٧٣ رقم ٦١٠٠) و مسلم (ج ١/٥٤١ رقم ٧٨٣) .

بۇ نمونە:

ئەگەر دوايت لەگەل كەسكىدا لە بارەى رۆزىيەوہ كە بەدەست خواى
بالادەستە و ئەو بۆى مسۆگەر كردوين، دواى ئەو رونبونەوہيە قايلىبوني
لیدەبينى، بەلام لەكاتى جىبەجىكرىندا لە جەنگى ژياندا فەرمانەكە
دەگۆپى و بە جورىكى ترە ؛ ھەلپە و ھۆگرى لەسەر مال و زۆر
بىركردنەوہ لە داھاتوو، ترسى ھەژارى .. لیدەبينى، بۆيە چارە گۆپانى
رەفتارەكەيە، ئەمەش بە گۆپانى ئەوہى كە جىگىر بووہ لە بىروبواوہرى
ھەلەو گۆپىنى بە بىروبواوہرى راست و ھەرگىراو لە سەرچاوہى راستەوہ
كە راسترىنيان سەرچاوہى وەحى و ژياننامەى پىغەمبەرە (ﷺ) وە ئەم
گۆپانەش سى ھەنگاوى دەوى :

(١) قايلىبون :

بەئى؛ قايلىبون بە بىرىك ھەنگاوى يەكەمە لە رىگەى گۆپاندا، بە
شىوہيەك ژىرى پىزان دواى ھەرگرتنى بىرەكە رىگا دەدا بە رىكرىنى بۆ
ژىرى ناوہكى تاكو رەفتارى لیدەبرپاوى لیدەرچى بە شىوہيەكى
خۆرەسى(تلقائى)، لىرەوہ دەردەكەوى رىزلىناني قورئان بۆ ژىرى و
بەردەوام دواندى و قايلىكرىنى بە گرنگى بىرە پىشنىاركراوہكە ، خوينەرى
قورئان بە لىكۆلىنەوہوہ دەبينى خواى گەورە و بلند ژىرىمان دەدوينى و
زۆرىك لەو شتانەمان بۆ روندەكاتەوہ كە دەيەوى قايلىمان كات بەوہى كە
دەيەوى لىمان ، بەلكو لە قورئانەكەيدا بانگمان دەكات بۆ بەكارھىناني
ژىرىمان و بىركردنەوہ لە فەرموودەكانى، وەكو : ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا

تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
 فِي السَّمَوَاتِ أَتُنُونِ بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَرَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ
 كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿الاحقاف/ ٤﴾

له مۆكاره كانى قورئان بۆ قایلکردن :

١ . نمونه هینانهوه : ﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ
 كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ الزمر/ ٢٧ .

واته : بهراستی ئیمه لهم قورئانهدا ههموو جوړه نمونهیهکمان بۆ
 خه لکی هیناوهتهوه ، بۆ ئهوهی یاداوهری وهربگرنو بیریک بکه نهوه له
 راستیهکان و تێبه .

لهو نمونانهش : نهو نمونه قورئانییهی که مهترسی مهراپی، دلسۆز
 نهبون بۆ خوا دهخاته روو له گهڵ چۆنییهتی باری خاوه نه کهی کاتی
 دهبینی بهرهمی خهبات و ماندو بونه کهی له ناو چووه له کاتی کهدا زۆر
 پنیوستی پییهتی : ﴿أَيُّدٌ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ

نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ
 الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
 فَاحْتَرَقَتْ ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ
 تَتَفَكَّرُونَ﴾ البقرة/ ٢٦٦ .

واته: ئايا هيچ كەس لە ئيوە حەز دەكات باخێكى هەبێت لە دارخورما و جۆرەها رەزەترى جۆگە و روبار بە ژێر درەختەكاندا بروت و هەموو جۆرە بەروبومێكى تێدا بێت بۆ خاوەنەكەى و خۆى دووچارى پىرى بووبێت و چەند نەو و مندالێكى لاوازى هەبێت، كەچى لەناكاو گەردەلولێكى گراوى بەهێز هەلكاتە سەرى و يەكسەر بسوتێت؟! ئابو شيوەيه خوا ئايەت و بەلگە و نیشانەكانى دەخاتە بەرچاوتان بۆ ئەوێ تىفكەن و بىرەكەنەو.

ب . گرتە بەرى رىگای دەرەنجام و لىتێگەيشتن بە ئاراستەکردنى پرسىيار و وەلامدانەوێ لەلایەن ژىرىيەو بۆ گەيشتن بە واتاى مەبەست وەكو :

﴿أَمْ جَعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ جَعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ ص/ ۲۸ .

واته: ئايا رەوايه پاداشتى ئەوانەى ئيمان و باوەريان هێناوه و كاروكردهوچاكەكانيان ئەنجام داوه ، وەك ئەوانە ئى بكەين كە تۆوى خراپەيان چاندوو لە زهويدا، ياخود ئايا ئەوانەى پارىزكار و لەخواترسن وەك خراپەكاران سەيران بكەين؟!

(۲) چەند بارە كردنەوێ بابەتەكان بۆ جىگىر بوونى بابەتەكە :

كاتێك قايلبون بە بىرۆكەيهك روودەدا لە ساتێك لە ساتەكاندا ، دەبينى قايلبوو كە بە كردارىك لە كردارەكان قايلبونەكەى دەرەبى ، وەك ئەو كەسەى قايلدەبى بە گرنكى يارمەتدانى هەژاران بە رىگای خويندەو

یا بیستنه‌وه، له پاشا که دهگات به هه‌ژارن یارمه‌تییه‌کی ده‌دا با که‌میش
 بن، له‌وانیه نهم کرداره دووباره نه‌کاته‌وه مه‌گه‌ر به‌رده‌وام ناو به‌ناو
 گرنگی به‌خشینی یاد بخړیته‌وه : ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَىٰ
 أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا﴾ الفرقان/ ۵۰ .

صَرَّفْنَاهُ: واته: دووباره‌مان کردۆته‌وه به‌شیوازی جوړو جوړ .

وه له سوده‌کانی دووباره کردنه‌وه ؛ خوینەر یا بیسه‌ر والیده‌کات له
 باریکی هه‌میشه‌ییدا بێت له یاده‌وه‌ری و بیداری، لی‌ره‌دا به‌سای
 دووباره‌کردنه‌وه دهره‌که‌وئ وه‌کو هۆکارێک له هۆکاره‌کانی بنیاتنانی
 قایل‌بوئی دروست که قورئان به‌کاری ده‌یئنی زیاتر له‌لایه‌نه‌کانی
 رینمونی (هدایه‌) دا .

- واتای رینمونی: شاره‌زابوونی ریگای راست بو گه‌یشتن به‌و
 ئامانجه‌ی که مرو‌قه‌هه‌ول ده‌دات بیگاتی ؛ که په‌رستشی خوای
 تاک و ته‌نهایه و رازیکردنیه‌تی و چونه‌به‌هشت .
- له‌و لایه‌نانه‌ش:

(۱) ناسینی خوای بلند و بالاده‌ست، پانتاییه‌کی مه‌زنی گرتۆته‌وه
 له قورئاندا، به‌شی‌وه‌یه‌ک ئایه‌تیک نابینی که پیناسه‌ی خوای
 پاک و بی‌گه‌رد و مافه‌کانی له‌سه‌رمان له په‌رستشی دئی و
 لایه‌نه‌کانی شه‌ری تیدا نه‌بی ، ناسینی خوای گه‌وره به
 سیفات و ناوه‌کانی و کرداره‌کانی بو ئه‌وه‌ی مرو‌قه‌کان بینه
 به‌نده‌یه‌کی راستی خوای گه‌وره ، ئه‌وسا ده‌بنه‌ خاوه‌ن
 ئازادییه‌کی راستی .

(۲) پیغمبر و پیام : ناساندنی پیغمبران (علیهم السلام) و
 پیامه‌کانیان به تائید محمدی پیغمبر (ﷺ) و نه پیامه‌ی
 هملی گرتووه بۆ ناده‌میزاد :

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾ الكهف/ ۱۱۰ .

واته : نه‌ی پیغمبر (ﷺ) پییان بلئ : به‌راستی من ته‌نهام
 ناده‌میزادیکم وهک ئیوه به‌لام نه‌وه‌نده هه‌یه وه‌حی و نیگام بۆ
 دیت .

(۳) پیناسه‌ی مروّ :

خوا‌ی به‌دیهنه‌ر و مه‌زن مروّقی به‌دیهنه‌ناوه و پیکیه‌نه‌ناوه له
 ژیری: ﴿...إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ الرعد/ ۴ . و دن:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾ الأنفال/ ۲ .

و ده‌روون: ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ الشمس/ ۷ . و نه‌ندامانی له‌شی .

(۴) ناساندنی شه‌یتان :

دوا‌ی نه‌وه‌ی ئیبلیس سو‌جده‌ی نه‌برد بۆ ناده‌م و سه‌رپنجی فه‌رمانی
 خوا‌ی کرد ، خوا له به‌زه‌یی خوی ده‌ریکردو نه‌ویش داوا‌ی مۆله‌تی
 مانه‌وه‌ی کرد بۆ دژایه‌تیکردنی مروّ و تۆله‌سه‌ندنه‌وه : ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ

لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ

أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ فاطر/ ۶ .

واتە: بەپراستی شەیتان دوژمنتانە ئیوەش بە دوژمنی خۆتانی دابنن،
 بێگومان بانگی پارتهکەى دەکات بۆ ئەوەى ببنە نیشتهجێی دۆزهخ .

(۵) چیرۆکی بوونی مروۆ و روژی لیپرسینهوه :

خوای گهواره مروۆی به‌دییه‌ناوه بۆ به‌ندایه‌تیکردن له‌سه‌ر زه‌ویدا
 هه‌رچی له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا به‌ بۆی رام کردووه‌ و ژیا‌نی
 سه‌رزه‌وی بۆ کردووه‌ به‌ تاقیکردنه‌وه‌ و دوا‌ی مردن و زیندوبونه‌وه‌ی
 لێی ده‌پرسیته‌وه‌ :

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ الذاریات/ ۵۶ .

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ

عَمَلًا﴾ الملك/ ۲ .

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ

شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ

بِنَا حَسِيبًا﴾ الانبیاء/ ۴۷ .

واته: سروشتی ژیا‌نی ئهم جیهانه‌ که ه‌وی تاقیکردنه‌وه‌یه‌ کۆتایی
 دیت به‌ روژیک ~~گه‌وره‌~~ بۆ پرسینه‌وه‌ ، کردووه‌کانی تیدا ده‌خړینه‌ رو،
 ئه‌نجامه‌کان راده‌گه‌یه‌نرین، تاکو سه‌رکه‌وتوه‌کان بگه‌ن به‌و
 به‌هه‌شته‌ی که خوا بۆی تاماده‌کردون و به‌هرمه‌ند بین به‌ جو‌رها ناز
 و نیعمه‌ت، وه‌ که‌وتوه‌کان بچن بۆ ناگر تا جو‌رها سزای تیدا بچێژن
 .. خوا په‌نامان بدات .

(٦) ناساندنی ئهو یاساوسوننه تانه ی که خوا ژبانی پښ دها بهرپوه

تاکو له یادمان بن و سودیان لی وهرگرین : ﴿...فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ

اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا﴾ فاطر/٤٣.

(٧) شاره زاکردن له سهر جیهانی دهوړوبه:

نیمه ی مروۍ له بونده تهنه نین به لکو به دیهینراویکی زور له دیار و نادیار به دهوړوبه رماندان، قورئان ئهو به دیهینراوانانه مان پیده ناسینئ له گه ل سروشتی په یوه ندیمان پیښانه وه و چونیته ی مامه لکړدن له گه لیا نندا :

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾ البقرة/ ٢٩ .

وه ئه وانیش هه موو له گه لمان ستایشی په روهدگار ده که ن :

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ

الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ الجمعة/ ١ .

(٨) مافی بهنده کان به سهر یه که وه:

بو ئه وه ی ژبانمان به خوشی بیهینه سهر و هاوکاریکی باش بین بو یه کتری تا بتوانین سهر که وتو بین له ئه نجامدانی ئرکی بونمان ، خوی گه وره کوئمئ مافی داناوه به سهرمانه وه بو یه کتری که به کورتی کوډه بڼه وه له دادپهروهری و چاکه کړدن و ستم نه کړدن له یه کتری :

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾ المائدة/ ٢ .

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَنِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ
وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ﴾ النحل/ ۹۰ .

واته : به پرستی خوا فرمان دهدات به دادپه‌روهری و چاکه‌کاری و
یارمه‌تیدان و به‌خشنده‌یی به خزمان و قه‌ده‌غه له گونا‌هو تاوان و
ده‌ستدریژی ده‌کات و نامۆزگاریتان ده‌کات بۆ نه‌وه‌ی یاده‌وه‌ری
وه‌ریگرن و تی‌فکرن و هه‌میشه چاکه بکه‌ن .

(۹) شاره‌زا کردنی شی‌وازی بانگ‌کردن بۆ‌لای خوا :

بۆ رزگار کردنی نه‌فامان و شوینکه‌وتوانی ئاره‌زوو له تالی و
ده‌رده‌سه‌ری ژیان و چون بۆ دۆزه‌خ، خوای گه‌وره کردویه به ئه‌رك
به‌سه‌ر شاره‌زا‌کانه‌وه که بانگیان بکه‌ن بۆ سه‌ر رێ راسته‌که‌ی خوا،
له قورئاندا رینمویی کردوین بۆ چۆنیه‌تی ئه‌و بانگ‌کردنه : ﴿ادْعُ إِلَىٰ

سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۚ وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ النحل/ ۱۲۵ .

(۱۰) شاره‌زا کردن له چیرۆکی پیشینانمان :

تا‌کو پابه‌ند و نامۆزگاریان لی‌وه‌ریگرن :

﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ يوسف/۱۱۱.

واته : بهراستی له سه‌رگوزشته و به‌سه‌رهاتی پیغه‌مبه‌راندای پهند و نامۆزگاری هه‌یه بۆ که‌سانی ژیر و هۆشمه‌ند .

(۲) وینه‌کردنی نه‌خشه‌ی ئیسلام :

له هۆکاره‌کانی جیگیرکردنی زانیارییه راسته‌کان له ژیری ناوه‌کیدای، ویناکردنی نه‌خشه‌ی ئیسلامه له هۆش و بیردا ، قورئان به رونی و راستی ئهم نه‌خشه وینا ده‌کات له بیرى ئهو که‌سه‌ی په‌ناى بۆ ده‌بات و به جوانی لێى ورد ده‌بینته‌وه ، تیرامانیکی گشتی پێده‌دات له‌سه‌ر هه‌موو ئه‌وه‌ی داواى لێ‌کراوه و په‌یوه‌ندى یه‌کانى به هه‌موو شته‌کانی ده‌ورو به‌ریه‌وه، وه هه‌موو فه‌رمانه‌کانی بۆ داناوه به قه‌باره‌ی گونجاویانه‌وه له ره‌گه‌زنامه‌ی ئیسلامدا، سه‌رنجی ئایه‌ته‌کانی (۱۰-۲۲) ی سوره‌تى التوبه بده، ده‌بینی کاروباری خه‌بات له رێى خوادا مه‌یدانیکی شایانی وه‌رگرتووه له قورئاندا و له ریزه‌ندیشدا پیش په‌رسه‌شه‌کانی تر ده‌که‌وێ له‌کاتی به‌ریه‌ک که‌وتندا.

به‌ئێ ئه‌وى ژیری‌ه‌که‌ی به قورئان بسپێرێ ؛ ده‌بینی که‌سیته‌کی هاوسه‌نگی بۆ پێک‌دێنێت ، توانستی ناسینی گ‌رنگ و گ‌رنگ‌ترین بۆ هه‌موو، بۆ هه‌موو کاروباری که قورئان ده‌یخاته پیش چاوی ، چونکه قورئان له بیرى شوێنکه‌وتوانیدا نه‌خشه‌یه‌کی گشتی و رون وینا ده‌کات، گ‌رنگی ده‌دات به هه‌موو به‌شیکی ، شیاو به قه‌باره‌ی خۆی .. به هه‌موو ئه‌مانه‌ش راستکردنه‌وه‌ی زانیاری و . تیگه‌یه‌شتن پێک‌دێنێ، وه وه‌رگیراوه جیگیربووه‌کان ده‌گۆڕی تا‌کو مانا جوانه‌کانی قورئان جیا‌یان بگ‌ریته‌وه .

دووهم : دل :

دل ئو میهره پوره دگاریه گیانیه که په یوهندی هیه بهو پارچه
گوښته سته و بهریه وه که ده که ویتته لای چپی سنگ ، ئو نامیری
پیزانین و تیگه یشتنه له مروښدا ، که ده دوی نړی و داوایلینده کړی و سزا
ده چیژی و گله یی ناراسته ده کړی، دل بنکه ی ویست و بریار دانه له
ناوه وهی مروښدا، پادشایه به سهر هموو لاشه وه و هموو کردار و
رهفتاریکی ئیرادی لاشه فرمانی جینه چی کړدنې له دلوه ودرده گړت ،
پیغه مبهری نازدار (ﷺ) ده فرموی : {أَلَا إِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ
صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ} مفق علیه.

نهم دل ده که ویتته نیوان دوو هیزی راکښه روه:

۱. هیزی ناروزو : نه وهی د هروون هزی پینده کات .
 ۲. هیزی باوه پ: دلنیا بوون بهو بیرو قایل بونانه ی که له ژیریدایه، له کاتی
بریار داند ا به هیزترینیان ده ست ده گړی به سهر ویست داو ناراسته ی
بریار دان ده کات بو به رژه وندی خوی .
- بو نمونه :

- کاتن موسلمانیک بانگی به یانی ده بیستی و ده زانی کاتی له خه و
هه ستانه بو نه نجامدانی نویژ ؛ له کاته دا کیشمه کی شیک له دلیا
روده دات له نیوان باوه پ و ناروزویدا ، گهر هیزی باوه پ سهرکوت
نهوا هه لده ستی و نویژه که ی نه نجام ده دات به لام نه گهر هیزی ناروزو
سهرکوت نهوا هه لناسی و خه و نه ییاته وه .
- گهر موسلمانیک چاوی کهوت به روخساری ئافره تیکی نامه حرهم و
چاوی دانه خست ، نهمه نهوه ده گه یه نن که له کاته دا ناروزوی
به هیز تره له باوه پی به خوا و ملکه چ نابی بو فرمانه که ی به چاو
داخستن .

بهراستی باوهر ؛ پالنه ره بۆ رهفتاری ئیجابی و باش : ﴿ذَلِكَ وَمَنْ

يُعْظِمْ شَعِيرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ الحج/۳۲.

واته: ئهوهی ریژ دانه نیت بۆ دروشم و بهرنامه کانی خوا، ئهوه نیشانهی پارێزکاری و لهخوا ترسانی دهکانه.

چهنده باوهر بههیز ببیت ئهوهنده رهفتار چاک دهبیت بهخۆپهسی، وه مهودای نیوان گوفتار و کردار نزیک دهبیتهوه، باوهر ئهوه درهخته بهردارهیه که بهری باش دهگریت، باوهر خاوهنهکهی دهبروینتی بۆ بهخشینی ئهوه پهری ئهوهی دهتوانی ببهخشێ له پیناو رهزامهندی پهروردگاریدا، ئیتر ناسهروئی، ماندو نابئی، بیزار نابئی له گهیا نندنی بانگهوازهکهی خوا، ههمیشه دهبینرێ پهله دهکات له کاری خێردا به ههموو لایهکدا، باوهری زیندو بهربهستی ناوهکی بههیز دهکات تاکو وهکو پاسهوانیکی بیدار چاودیری خاوهنهکهی بکات و پالینتی بۆ چاکهکردن و دووری دهخاتهوه له سهڕپنجی و ئارهزووهکان، ریی پینادا بهشداری بکات له غهیبهت و دوو زمانی ... چهنده باوهر بههیز بیت ئهوهنده چارهسهری کیشهکان دهبیت و کهم دهبنهوه له نیوان باوهرداراندا.

بهئێ ئارهزوش پالنه ره بۆ رهفتاری سلبی و خراپ : ﴿فَإِنْ لَمْ

يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ﴾ القصص/۵۰.

واته: ئهگهر بهدهم بانگهوازی تۆوه نههاتن، ئهوه چاک بزانه که ئهوانه شوینێ ئارهزووی خویان دهکهون.

واتای ئهمهش ئهوهیه گهر؛ ئهوه زانیاری و قایلبونانهی که له ژیریدا ههیه ئهوهنده دانیابون و باوهرپینکردنی دلی بۆ دروست نهکرد تاکو بتوانی

بهره‌نگاری ئەو ئارەزووی بێتەوه که درژایەتی ئەو قایلبونانە دەکات، وە
سەرکەوێ بەسەریدا، ئەو کاتە ئەم قایلبونانە تەرجومە نابن بۆ ره‌فتاریکی
کرداری وە لە پاشدا وتە ی که‌سه‌که و قایلبونەکانی ده‌کونه لایه‌ک و
ره‌فتاریشی له‌لایه‌کی تر .

قورئان هه‌وآلمان ده‌داتێ که که‌سانیک هه‌ن دان به په‌روه‌ردگاریتی
خوادا ده‌نێن به‌لام له‌گه‌ڵ ئەمه‌شدا شهرمی لیناکه‌ن ملکه‌چی فه‌رمانه‌کانی
نابن ئەمه‌ش له‌وه د‌ل‌نیامان ده‌کات که دانپیانانه‌که‌یان دانپیانانیکی ژیری
روته و باوه‌ری پێکنه‌هیناوه له‌ د‌ل‌دا (بۆ زیاتر تیگه‌یشتن سهرنجی نایه‌ته‌کاتی
(٨٤-٨٧ سوره‌تی المؤمنون و نایه‌تی (٣٧) ی سوره‌تی یونس بده .)

هه‌روه‌ها قورئان باسی که‌سانیکێ ترمان بۆ ده‌کات که به‌ رونی
دانه‌نێن به‌وه‌دا که ئیسلام ر‌ین‌مویییه ، به‌لام ناتوانن په‌یره‌وی بکه‌ن له
ترسی ژبان و به‌رژه‌وه‌ندییا: : ﴿وَقَالُوا إِن نَّبَعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ
نُتَخَطَّفُ مِنْ أَرْضِنَا ۚ﴾ القصص/ ٥٧ .

واته : ده‌یانوت ئەگه‌ر ئێمه‌ شوێن هیدایه‌ت و به‌رنامه‌ی ئیسلام بکه‌وین
له‌گه‌ڵ تۆدا له‌ ولاتی خو‌ماندا ده‌فر‌ین‌ر‌ین‌ و تووشی نه‌هامه‌تی ده‌بین ..
ئا ل‌یره‌وه گرنگی په‌روه‌رده‌ی ئیمانی ده‌رده‌که‌و‌یت ؛ ئەگه‌ر ئامانجمان
له‌ په‌روه‌رده‌ی مه‌عریفی گه‌شه‌کردنی ژیری ب‌یت به‌ زانستی به‌سودی قایم و
چه‌سپاو که ئەویش زانین و ناسینی خ‌وای به‌رز و بلند، به‌ د‌ل‌نیاییه‌وه
ئامانجی په‌روه‌رده‌ی د‌ل‌ به‌ه‌یزکردنی باوه‌زه به‌ زانسته و ج‌ی‌گیر کردنی
تیایدا تا‌کو ده‌ستی به‌سه‌را ده‌گر‌ئ و سه‌ره‌وکاری ده‌کات وە ئارەزوی
داده‌مرک‌ین‌یت‌ه‌وه و به‌مه‌ش بۆ ئەو که‌سه به‌ندایه‌تیکردن ئاسان ده‌ب‌یت به
شیوه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانیه‌وه .. ئەمه‌ش ئەوه ده‌گه‌یه‌نی که گۆ‌رانی ره‌فتار به

گۆرانیکی راستی باش ، دەبیت بە چاکردن و سازکردنی دڵ بە باوەر دەسپێدەکات، وە کاتێ گۆرانیکی خراپ لە رەفتاردا دەبینن؛ بە دلداییهوه ئەوه پێچەوانە بووەتەوه و ئارەزوو بەهێز بووه لە دڵدا و باوەر لاواز بووه، ئەم باسەش لەسەر باوەر و پەيوەندی بە رەفتارەوه بۆمان راڤە دەکات؛ دیاردەى دوور کەوتنەوهى کردار لە گوفتار، کردار لە زانست، هەر کە باوەر لاواز بوو ئارەزوو بەهێز دەبێ، چونکە دڵ یەک مەودای هەیه ئەمەش کاریگەرییهکی خراپی ترسانک پێکدینى ؛ زیاد دەکا و کەم دەبیتەوه بەگوێزەى پلەى لاوازی باوەرکە .

لە کاریگەرییهکانى لاوازی باوەر :

- دوورکەوتنەوهى کردار لە گوفتار: دەبینى کەسێک زۆر باس دەکات لە بەها بالاکان و وتەى بەنرخ و رهوشتی بەرز، بەلام پێچەوانەى وتەکانى رەفتار دەکات، هەندێ جار دەبینى توشى بێئارامى و پەژارەبووه لە حال و بارى خۆى بەلام ناتوانى خۆى بگۆڕێ چونکە ئارەزووى زāl بووه بەسەر ویستیا و دەستى بەسەرا گرتووه .
- داواى رێدان دەکات لەوهى کە نابێ رێدانى تێدا بێ، ئاسانکاری و تەمەلى لە جیبەجێکردنى فرمانەکانى شەرعدا، گەران بەداوى رێپێدان و بیانوودا، بەکارهێنانى رای لاواز بۆ دۆزینەوهى بیانووى رێپێدراو بۆ خۆدزینەوه لە پەپرەو کردنى راست لە دینداریدا، گرتگیدانى توند بە دنیا و ھۆگرپیون لەسەر کۆکردنەوهى ، خەریککردنى بیروھۆش بە دنیاو و خەو بینینی بە ئاگا بە دەولەمەندى و باش رابواردنەوه ، دەبینى زۆر بە داواى نرخى پارەکان و زەوى و، خانوو، ئوتوموبیل و ھەر وھا دەبینى لە بازنەى ھەرامەکان نزیک دەبیتەوه و وەک ئاسانکاری لە درۆکردندا، پەیمان دەشکێنێ، ئێرەیی دەبا، ھەستکردن بە بەرپرسیاریتى لا لاواز دەبیت، براپەتیکردنى ئیمانى لا لاواز دەبێ،

چونکه براهه تیکردن هاوملی ئیمانه به زۆربونی زۆر دهییت و به کهمبونی کهم

❧ له ئامانه کانی پهروه دهی دل :

(أ) ئامانجی نزیك : بیدار بوونی دل .

مه بهست بیدارییه کی راسته قینهی هه می شه ییه که له دلدا جیگیر بیی و به هه موو بوونیا رییکات و ژیانیکی نوێ دهست پییکات .

(ب) ئامانجی دور ، بریتین له :

۱. دامه زراوی و دهسه لاتگرتنی باوهر به سهر دلدا ؛ تاكو ویستی دازاد

بیی له به ندیتی ئاره زوو دلکی زیندو له دایک بیی و بجی به پیر روداوه کانه وه ، به جوانی مامه له بکات له گه ل نوێگه رییه کانی ژیاندا به

پالنه ری باوهر : ﴿... وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ

عَلِيمٌ﴾ (التغابن/ ۱۱).

واته : ... ئه وهی باوه ری ته واو به یینیت ، خوا دلی رینمووی دهکات بو لای خوێ ، خوا ی گه وه به هه موو شتی ک زانایه .

• له نیشانه کانی پییکه اتنی :

نه رمی دل ، خیرا کاریگه ر بوون به ئاموزگاری ، چاکبوونی په یوه ندی له گه ل خه لکیدا ، نزیکبو نه وهی له خوا و وابهسته بوونی دلی به وه وه ، په له کردن به ره وه به هه شت ، هه ست به ئارامی و دلنیا یی و هیمنی ناوه کی دهکات .

ئهو کاته هه رچی توش ده بی رافه یه کی مامه له یی ئیمانی له گه ل دهکات ، وه ک رسول الله (ﷺ) ده فره مویت : { عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ ، إِنْ

أمره كله خير ، وليس ذاك لأحد إلا للمؤمن ، إن أصابته سراء شكر ، فكان خيرا له ، وإن أصابته ضراء ، صبر فكان خيرا له { رواه مسلم .

۲. روناكبونه‌وی دل : تاكو دلی پاك و خاوین و سپی بی، بهرچاوی روناك بی و پلهی هه‌ستیارى بهرز بیټ روو به هه‌موو ئه‌وهی خوا رازیده‌که‌نو پیش‌پرکئ بکات بو کردنیان، وه په‌له بکات بو واز هینان له هه‌موو ئه‌وهی خوا پیټی ناخۆشه .

۳. هه‌سته‌کانی رامکا بو خوا ، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌فه‌رموی : { من أحب الله ، وأبغض الله ، وأعطى الله ، ومنع الله فقد استكمل الإيمان } أبو داود ر‌یوایه‌تی کردووه و البانی راستی کردۆته‌وه له (صحیح الجامع/ ۵۹۶۵) .

۴. گه‌یشتن به قوناغی إحسان :

له فه‌رموده به‌ناویانگه‌کی (جبریل) دا هاتووه: {الإحسان أن تعبد الله كأنك تراه ، فإن لم تكن تراه فإنه يراك} مسلم ر‌یوایه‌تی کردووه.

له نیشانه‌کانی :

ملکه‌چی هه‌ست و ره‌فتاره‌کانی بو خوا : { لا يبلغ العبد حقيقة الايمان حتى يعلم أن ما أصابه لم يكن يخطئه ، وما أخطئه لم يكن ليصيبه } طبرانی ده‌ر‌یه‌ت‌اووه له (مجمع الزوائد ۵۸/۱) وه أحمد (۴۴۱/۶ ، ژماره/ ۲۷۵۳۰) .

دل که ئه‌م قوناغ‌ه‌ی ب‌ری ؛ پ‌ر ده‌بی له ئارامی و ئاسوده‌یی و ده‌که‌وینته‌ په‌یوه‌ندی یه‌کی بته‌و له‌گه‌ل په‌روه‌ردگاریدا .. سوپاسگوزاری نیعمه‌ته‌کانی ده‌بی، ئارامگر ده‌بی له‌سه‌ر به‌لاکان، رازی ده‌بی به قه‌زاکانی، ئارام ده‌بی به یادکردنی، له شه‌وقی‌کی هه‌میشه‌یی و ئاراسته‌بون‌یی‌کی به‌رده‌وام دا ده‌بی به‌ره‌و خوا.

• هه‌نگاوه‌کانی په‌روه‌رده‌کردنی دل :

(۱) ئه‌رکی خاوه‌ن دله‌که :

۱. خۆناماده‌کردن و داواکردنی ر‌ینمویی له‌خوا :

باوهږ يارمه تیه کی بڼ خه وشه له خوا ی بلنډه وه ، دهیبه خشی بهو
 بهندانهی که دهیانیننن نارهنووی دهکن، وهک له فهرموده قودسیه که دا
 هاتووه : { يا عبادي کلکم ضال إلا من هدیته ، فاستهدونی اهدکم }
 أخرجه مسلم ۴/۹۹۴/رقم ۲۵۷۷ . بیگومان قایلېونی ژیری ریبازی نه
 نارهنووه یه .. نه قایلېونه دهی تیکه ل بېی به لاکړنده وهیه کی دلی و
 سوز، وه چاوه پوانی نهو ساته گونجاوه بکات که خوا ی گه وړه تیایدا
 خه لاتی بکات ، نهو ساتی که دهره وشیته وه و سنگی گوشاد ده بیت
 بو باوهږ، پهره ردگار ده فهرمویت : ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ
 صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا
 حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ تَجْعَلُ اللَّهُ
 الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (الانعام/۱۲۵) .

واته: نهو که سهی خیری تیدا بیت و خوا بیهویت هیدایه تی بدات،
 نهوه سینهی سافو پاکو ناماده دهکات بو ناینی نیسلام، نهو
 که سه ش خوا بیهویت گومرای بکات، نهوه دلی دهگوشیت و سنگی
 توند دهکات و همناسهی سوار ده بڼ، ههروه نهوه ی بهرو ناسمان
 بهرز ببیته وه، نا بهو شیوهیه خوا گومرای و پیسی هاو لگه ری له سر
 دلی نهوان داده نیت که باوهږ ناهینن.

بویه پیویسته مرؤفی دلسوز بهخوی ، به گرمی ههول بدات ،
 تواناکانی بخاته گهږ بو ناسینی خوی ټینجا پهره ردگاری .. وه

دنیا بیتی که بهشی لای خواجه و پیوسته به جوانی داوی
بکات ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

۲. به جیهنانی نویژه کان به جوش و خرۆشه وه و له کاتی خۆیاندا به
شیویه که کاریگری باشی هه بی له سه ره وشت و مامه له و رهفتاری :

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ العنکبوت/ ۵۰ .

واته: به راستی نویژ به ره نهستی له گونا هو تاوان و نادرستی دهکات.

۳. ستایش کردن و یادکردنی خوا به بیداری و بهردهوامی تا کو ببیته
راکیشه ری نوری خوا و رونا کردنه وهی ناو دله کان :

﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ
تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ الرعد/ ۲۸ .

واته : نهوانه ی باوهریان هیناوه و دل و دهرونیان نارام ده بیت به
قورئان و په یامه که ی خوی په روهردگار ، ناگادار بن دله کان هه به
قورئان و یادی خوا و پابه ندیوون به ئاینه که یه وه خوشنود ده بن و
دهحه وینه وه.

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ
عَلَيْهِمْ ءَايَتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ الأنفال/ ۲ .

واته: بئگومان ئیماندارنی راسته قینه ته نها نهوانه:

یه که م : که کاتیک ناوی خوا برا ، نه وه دله کان یان ده ترسیت و ده ه ژیت ..
دووم: کاتیک ئایهت و فرمانه کانی ئیمه یان به سه ردا بخوینریته وهن نه وه
باوهریان زیاد دهکات .

سٔهم: له هه موو کارو باریکیشیاندا هه پشت به پهروهردگاری خوږیان ده بهستن .

۴. سود وهرگرتن له یاریده دهرهکانی ریگا .. وهک (یادکردن و بیرکردنه وه له مردن، شهو نویژو نزا و پارانه وه له خوا، تیگه یشتن له ریږه وی پیغه مبه (ﷺ) و په پیره وکردنی .

۵. سود وهرگرتنی باش له پهروه رشکاره که ی ، به تیگه یشتن و به جیهینانی ناموژگاری و ناراسته کردنی .
(ب) نه رک ی پهروه رشکاره که :

یه که م هه نگاو پیویسته پهروه رشکار پیشه نگیکی باش بیت، بو قوتابیه که ی، وهه ولیدات بو خالی کردنه وه ی له رهوشت و رهفتاره خراپ و ناپه سهندو نا شرعیه کان، به تیگه یاندن و ترساندن به سهره نجامی لادان و دوچاربون به سزاو نارحعتی و له دواوژیشدا کوته ناو دوزهخ، نیجا به جوانی کار بکات له سهر رازاندنه وه ی به رهوشت و رهفتاره جوان و په سهند و شرعیه کان، نه مهش به ریگای فیگردن و تیگه یاندن و راهینان.

سٔیه م : دهر وون (النفس)^۱

دهر وون: نهو هیزه یه که خوا ی گه وره له ناوه وه ی مرؤه پیکیهیناوه تاکو به مویمه تاقیمان بکاته وه:

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۖ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۗ قَدْ أَفْلَحَ
مَنْ زَكَّاهَا ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ الشمس/ ۷-۱۰ ...

^۱ سهری کتبی (فقه الدعوة ج ۱ ل ۶۱۳ .. الأركان الداخلية للنفس الانسانية) بکه.

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۖ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ۗ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ الانبياء/ ٣٥ ...

﴿فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ التازعات/ ٤١ .

جا ئو كەسەى ئو ھىزە بە پاك رابگرىت ئووا سەرپەرز دەبىت و لە تاقىكردنەو كەدا سەر كەوتوو دەبىت، وە بە پىچەوانەو ە ئو ھىزە بەرە لا بكات ئووا لە تاقىكردنەو شكست دىنىت و زەرەرمەند دەبىت .

بەئى ؛ دەروون كۆرگەرى ئارەزوو كەنە لە ناو ەوى مرقدا، بۆيە لە سروشتيدا ھەمىشە خوازيارى بەدەيھىنانى ھەز و ئارەزوو كەنەتى، دەيەوى بەشى ھەبى لە ھەموو كاريكدا كە مرقا ئەنجامى دەدا بەبى سەير كردنى سەرەنجامەكانى، وەكو مندالىك كە ھەلدەستى بە تەنگ پى ھەلچىن و زۆر كردن لە باوك و دايكى بۆ وەدەست ھىنانى شتىك كە لەوانەيە زيانى ئووى تىدا بىت .

دەروون فەرمان بە خراپە ناكات لەبەر ويستنى خراپە لە خوديا ، بەلام بەو گومانەى ئارەزوويەكى لىدەستكەوى .

دەروون : مەيدانى پىسپاردنە ، چروگە، ئووى زۆر ئاسودەى دەكات ھەست كردنەتى بەوى بايەخدارترە لە كەسانى تر، وە ئووى زۆر ئازارى دەدا و توشى پەژارەى دەكات ھەست كردنە بەوى لەوان كە مترە .

• بەشەكانى ئارەزووى دەروون :

دەروون ھەمىشە ھەز و مەيلى وا بەلای بەدەيھىنانى ئارەزوو كەنەو، ئەمانىش دەبن بە دوو بەشەو ە :

١. ئارەزووى ديار : برىتين لە چىژى خواردن و خواردنەو ... ھتد .

۲. ئارەزووی شاراوه : بریتین لە چیژی بەرھەمی پیاھەڵدان و ستایشی خەلکی ، ھەرھەما ھەستکردن بە بەرزیتی و جیایی لە کەسانی تر ، پلە ی بەرزى بە سەریاندا ، پێشکەوتنیان ، لەخۆپازیبوون

- ئارەزوو ديارەکان شەرع رێکخستون و دیاریکردن لە روی ھەڵل و ھەرام و رێپێدراو و نەویستراوەکان، بۆیە ئاسانە بۆ کەسانی خاوەن باوەری زیندو کە پابەند ببێ بەم رێکخەرانەوہ .

- بەلام ئارەزوو نادیارەکان لەگەڵ ئاگادارکردنەوہی توندی شەرع لە دابەزین لەگەلیا ، بەلام زۆریک سەل ناکەنەوہ لەم ئاگادارکردنەوہ و مامەلە ی لەگەڵدا ناکەن وەک مامەلە کردنیان بە وریاری و رێکو پێکیەوہ لەگەڵ ئارەزوو ديارەکان، ئەمەش لەبەر ئەوہی ئارەزوو نادیارەکان بەلەزەتترو خۆشتەن بۆ دەروون لە ئارەزوو ديارەکان .

وہ لە گرنگترین ئارەزوو ناديارەکان کە دەروون بەنج دەکات و دەیخاتە باریک لە ئاسودەیی و مەستی و ھەستکردنت بە رازیبوون لەخۆ و ، جیابون لە خەلکی و بەرزى پلە ی لەلایان، ئەگەر ویستت ئەندیشە ی ئەم ھەستانە لیبدەیت پیویستە ئەو جارەت یاد بکەیتەوہ کاتیک روبەرپووی پیاھەڵدان دەبیتەوہ ... وە لە وینە ی ئارەزووی ناديار کە دەروون ھۆگری دەبێ: پلە بەرزى لای خەلکی لە میانە ی چاکردن و جوانکردنی کار لەبەردەمیانا، وە باسکردنی کارە باشە ناديارەکان بۆیان .. لەمەش مەترسیتر بەدلاجونی کارەکانی یان تواناکان و مەزنبونیان لەلای، وە ھەزکردن بە سوپاسکردن لەسەر کاری کە نەیکردوہ (بەدرۆ دەیخاتە پێش چاو یان بەرامبەرەکی بۆ پیاھەڵدان بەدرۆ دەیخاتە روو ...)

﴿لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ تُوْحَمَدُوا بِمَا لَمْ
يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾
آل عمران/ ۱۸۸ .

واته: وا گومان مه به بهوانه‌ی دلخوشن به‌وی که هه‌یانه و حه‌ز ده‌که‌ن
باس بکرتن وه خه‌لکی سوپاسیان بکات له‌سه‌ر کار و چاکه‌یه‌ک که
نه‌یانکردوه، نه‌وه هه‌رگیز وا مه‌زانه نه‌وان له ده‌ست سزا رزگاریان
ده‌بیت، به‌لکو سزایه‌کی به‌ئیش چاوه‌پییانه .

ئه‌مه‌ش ئه‌گه‌ر که‌سه‌که به‌ده‌می‌وه چوو خۆی دا به‌ده‌سته‌وه، نه‌وه
دوچار ده‌بیت به نه‌خۆشی له‌خۆبایی بوون و خۆخه‌له‌تاندن و فیزکردن
و خۆبه‌زل نواندن به‌سه‌ر خه‌لکیدا و نه‌ویستنی گوێپرایه‌لی بۆ راستی،
داننه‌نان به هه‌له‌دا، بۆ ئه‌مه‌ش ئه‌م به‌لگه به‌سه که ئیبلیس فه‌رمانه‌که‌ی
خوای به‌جینه‌هیتا که سوجه‌ی ریزبردن بوو بۆ ئاده‌م به‌هۆی
خۆبه‌زلزانی‌نه‌وه: ﴿قَالَ مَا مَنَّكَ إِلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا

خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ﴾ (الأعراف/ ۱۲).

✕ له نامانجه‌کانی په‌روه‌ده‌ی ده‌روون :

۱. په‌روه‌ده‌کردن له سه‌ر به‌ندایه‌تیکردنی راسته‌قینه بۆ خوای به‌رز و
بلند.

۲. تیگه‌یشتنی به‌نده له‌وه‌ی که له نینوان ئه‌و و بی‌باوه‌پیدا نه‌وه‌یه که

خوای وازی ئی بی‌نی: ﴿يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوٰتِ

الشَّيْطٰنِ ۚ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَآءِ

وَالْمُنْكَرِ ۚ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿النور/ ۲۱﴾

۳. بهنده تیبگات و دلنیا ببی که ملکه چکردنی بۆ خوا ، خوا یارمه تیداوه و وایلی کردوو ههز له به جیهینانیان بکات و هیز و توانای پیویستی پیداوه بۆ به جیهینان و ریگرهکانی بهردهم به جیهینانی بۆ رامالیوه ﴿وَإِنْ أَهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ﴾ سب/ ۵۰ .

۴. به دیهینانی خاکیبوون و موماره سه کردن به شیوهیهکی خۆپهسی و به بی زۆر هه خۆکردن .
 ۵. مرۆف و الیبکات له دهروونیا بچوکی و خه لکی بهباشتر له خۆی سهیر بکات.

❧ له ههنگاوهکانی پهروه ده کردنی دهروون :

۱. راهینانی دهروون له سه ره وشته جوانهکان:
 یه کهم ههنگاو بۆ پاکر کردنی دهروون و به دهستهینانی سه رکهوتن ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّهَا﴾ پیویسته راهینری له سه ره خۆپازاندنوه به ره وشته جوانهکان و خۆداپنن له ره وشته ناشیرین و ناپه سه نه دهکان .. بۆ نمونه :

• رهوشتی بهخشندهیی بهوه دهییت که بهردهوام ببهخشیت تا رادییت لهسهر بهخشین و بهخشین ئاسان دهییت لهلات و دهییت بهخشنده.

• رهوشتی خاکی بوون: بهوه دهییت که دهر وونت رابیئی لهسهر خاکییتی بۆ ماوهیهکی دوور و دریژ تا زال دهییت بهسهر خۆ بهزلزانینداو خاکی بوون ئاسان دهییت بۆت و دهییت کهسیکی خاکی.

- ههروهها ههموو شته جوان و شهڕهیهکان بهدهست دیت بهم ریگا، وه دهتوانیت هاوکاری و سودی باش وهرگرت له پهرههشکار و راهینهڕانی ئهم بواره .

۲. مهرجدانان بۆ مامهلهی دهر وون:

هر وهك بازرگان مهرج دانهن بۆ هاوبهشهكهی و مالهكهی دهاته دهستی تا بازرگاسی پێوه بکات، دوایی حسابی لهگهڵ دهکات و لێی دهپرسیتهوه له پێناو پاراستنی مالهكهی و قازانجهكهیدا، ئاوههاش ژیری بازرگانی ریگهی قیامهته و مهبهست و قازانجهكهشی پاکژکردنهوی دهر وونه وهك پهرههردگار دهفرموی ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا﴾ وه سهركهوتن و قازانجی له ئههجامدانی رهفتاره جوانهكان و كرداره باشهكانیاده ، بۆیه پێویسته ژیریش لهم بازرگانیهدا مهرج دانی بۆ دهر وون که رهوشته جوان و بهرزهكان و رهفتاره باشهكان ئههجام بدات که ئهمهیه قازانجی ، وه دووره پهریژ بییت له رهوشت و رهفتاره خراپ و ناشیرینهكان که ئههجامدانیان زیانکردنه لهم بازرگانیهدا، وه ئهرك و مهرجهکانیش به گوێرهی لێهاتن دابهشکا بهسهر حموت ئههنامهكهی لهشدا که بریتین له چاوو گوئی و زمان و ورگ و داوین و دهست و قاچ .

۳. چاودیږی : دواى ئاموژگارى كړدى دېروون و دانانى مېرچ بهسېرېوه و چونه ناو مامه له و كار كړدنه وه پښوېست به چاودیږي كړدن دهكات به چاویكې ئیشكگر، چونكه نه گېر چاودیږی نه كړا ياڅی دهېښ و توشی گندهلې دهېښت، وه چاودیږي به سېر كېوتوانه ی دېروون به وه دهېښت پله ی باوېر و خواناسی بگه یه نېته پله ی (اِحسان) نه م پله ش نه وه یه كه د نیا بیت هه میشه له ژېړ چاودیږی خودادایت ﴿إِنَّ

اللَّهَ كَانَ عَلَیْكُمْ رَقِیْبًا﴾ وه پښاسه ی (اِحسان) له فرموده به ناو بانگه كې جبرېلدا هاتووه: { اَنْ تُعْبَذَ اللّٰهُ كَاَنْكَ تُرَاهُ } متفق علیه .

۴. پړسینه وه له دېروون دواى نه جامدانی كار : هېروك پښوېسته بهنده ی خواناس له سهره تاي روژه وه مېرجه كان بختېره بېری دېروونی و ئاموژگاری، كات له سېر رېوا و راستی ، ناو هاش له كوژتاي روژدا كاتك تېرخانكا بو لپېرسینه وه ی له سېر هېلس و كېوت و مامه له و رهفتارې كانی

۵. سزادانی دېروون له سېر كه مته رخه می و تاوانه كانی :

دواى لپېرسینه وه نه گېر كه مته رخه میه ك يا گونا میكې لیده ركېوت نابېښ پشته گویي بخت، چونكه نه گېر پشته گویي خست كه مته رخه می و گونا كړدى لا ئاسان دهېښ و رادیت له گه لیا و وازلېه نانی لا گران دهېښ ، بویه دهېښ سزایه كې گونجاوی دېروونی بدات له سېر كه مته رخه می و تاوانه كانی ، بو نمونه : نه گېر تېكه یه كې گومانلیكړاوی به ئاره زوو خواردېوو سزای سكي بدات به برسیكړدن . هېروه ها سزای هر نه ندامېكې لادېری بدات به قه دهغه كړدى له ئاره زوو ه كانی ، به سزایه كې گونجاوو شرعی .

چوارهم : بزوتن .

له سروشتی هه موو مروڤنكدايه كه ببزوي و رهنجيدات له پیناو به ده مه و چونی پښوښتیه کانی و هیئانه دی ئاوات و ئامانجه کانی، كهواته: بزوتن نیشانه ی ژبانه . ئهم بزوتنهش دهبی ئاراسته یه کی راست و دروست بکړیت تاكو بهردار بیت و ببیته هو ی سهرکه و تن له هیئانه دی ئامانجی بوونی مروڤ له سهرزه ویدا.

وه له گه ل پښوښتی گرنکیدان به په روهرده ی زانستی و باوه پری و دهروونی، گرنکی په روهرده کردنی بزوتنیش دیت، ئه گه ر موسلمان نه بزوا و هه ولی نندا ئه وه ی وه ریکرتووه بی گه یه نن و دهستی خه لکیش بگری بو گۆرپانکاری و راست بونه وه، ئه وکاته خو ی توشی سارد بونه وه و خاوبونه وه و ته مه لی ده بییت و ئیتر له مانا و مه بهستی زوړیک له وه ی فیربووه تی ناگات.

- كهواته ئهم لاشه بوونه پښوښته په روهرده بکړیت له دوو رووه وه :
۱. پاراستنی لاشه وپیدانی خوراکي دروست و وه رزشکردنی پښوښت كه لای كه مه كه ی ئه و جموجوله یه كه له ئه نجامدانی نووژدا ده كړیت .
 ۲. ههستان به ئه نجامدانی ئه و ئه ركه خوايیه ی كه خراوته ئه ستوی؛ كه بریتی یه له به ندایه تیكردننكی راست و دروست ئه مهش به خوشه حنكردن، به نوری خوا به ریگای په رستشه تایبه تیه كان و ناوه دانكردنه وه ی سهرزه وه ی و خوشكردنی ژبان تیایدا...
- ⓧ ئامانجی په روهرده ی بزوتن .

په روهرده ی بزوتن ده بییت ریكخستن و ئاراسته کردنی بزوتنی موسلمان له ژباندا بگریته وه تاكو ئهم ئامانجانهش بیته دی :

۱. کاریگه ریه کی باشی هه بی له و جیگای كه تیایدا ده ژی :

﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ﴾ مريم/۳۱.

۲. به شداریه کی باش بکات له نهجامدانی پروژه ی ئیسلامی که
ئامانجی دهستپنکردنهوی ژبانی ئیسلامهتی راستهقینهیه.

۳. رزگار کردنی مروّفه له تیاچون، وهئاسودهکردنی به ئیسلام :
﴿وَيَكُونَنَّ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ﴾ الأنفال/۳۹.

له بهر ئهوهی ئهم بهشه په یوهندی راستهوخوی ههیه به خالی دووهم و
سئیه مه وه لیږده دا زیاتر له سهری ناپوین .

ههنگاوی دووهم :خستنه گهری تواناکان له چاکه کردندا :

(وعملوا الصالحات) کارکردن (العمل) له (۱۵۱) نایهت و (۷۴)
فهرمووده دا هاتوو.

العمل ؛ واته: پیشه و کار .

العمل الصالح : ئهو کارهیه که ریکوپنکو تهواو بیټ، وه پیویسته
دوو مهرجی تیدا بیټ :

یه کهم : پوخت بو خوا بیټ ..

دووهم: به گویږه ی سوننه تی پیغه مبه ر (ﷺ) بیټ .

خوا ی گه وړه به گویږه ی پیویست وزه و توانای به مروّفه به خشپوه،
سروشتنکی پیداوه که بجولئو رهنجیدات له پیناو په یادکردنی
پیویستیهکانی و به دیهینانی ئامانجهکانی، جولمش نیشانه ی ژبانه .

پیویسته توانای بزوتن ئاراسته یه کی راست و دروست بکړیت تا کو
بهردار بیټ و سهرکهوتن به دهستپننی له هیئانه دی ئامانجی بووندا.

به ئی پیویسته موسلمان تواناکانی بخاته گهر له :

یهکەم : له خزمەتکردنی خۆیدا؛ له تەواوکردنی پەرورەمەکردنیدا له هەموو رووەکانەوە و پەیداکردنی پێویستیەکانی بەبێ زیادپەرەوی و کەم پەرەوی، وەك پیغەمبەر (ﷺ) دەفرموی: {فإن لجسدك عليك حقا ، وإن لعينك عليك حقا ، وإن لزورك عليك حقا ، وإن لزورك عليك حقا} رواه البخاري .

بۆ وەدەست هیئانی سودی باش؛ شارەزابوون و راھێنانی دەویت؛ واتە (گەشەدان بە خود) .

دووهم : له ئەنجامدانی چاکەکان : پەرستشە فرمانپێکراوەکان و ئەنجامدانی کارە چاکەکان کە تەبابن لەگەڵ قورئان و سوننەتدا ، بەمەش باوەڕ جێگیرتر و بێتەوتر دەبێت.

لەم بارەییەوه ئیمامی غەزالی دەفرموی :

" کارکردن کار دەکاتە سەر گەشەکردنی باوەڕ و زیادکردنی ، هەروەك ئاودان کار دەکاتە سەر گەشەکردنی درەخت "

بۆ ئەوەی سود وەرگرێ لە کردەوهی چاک؛ دەبی لە پیشا هەستەکان بەهێزترین تاكو پەیوەندی رووبات له نێوان هەستەکان و ئەندامانی لەشدا، دواى ئەمە کارەكە دیتە بەر و باوەڕ زیاد دەکا؛ وە تا ئەم پەیوەستیهش بەهێزتر بێت کاریگەری قوندتر و بەهێزتر دەبێت، بۆ ئەمەش گەورەترین نمونە (نۆیژە) وەك پیغەمبەر (ﷺ) دەفرموی :

{ إن الرجل لينصرف وما كتب له إلا عشر صلوات، تسعها، ثمنها، سبعها، سدسها، خمسها، ربعها، ثلثها، نصفها }^٢.

^١ أحياء علوم الدين ج ١ ص ١٢٠ .

^٢ حديث حسن أخرجه أبو داود .

مەروەھا دەفەرمۇي : { اذكر الموت في صلاتك فإن الرجل اذا ذكر الموت في صلاته لحري أن يحسن صلاته }^۱ .

ھەژاندنى ھەستەكان يادخستىنەوھ و ھاندانى دەمۇي ، وھ بەگۈيرەي پىلەي باوھەر و گرانى كارەكە قەبارەي يادخستىنەوھ و ھاندان دەگۈرپىت.. بۇ نمونە جەنگ لەو كارانەيە كە لەسەر دەروون گرانە ، بۇيە ئاراستەي قورئان بۇ يىغەمبەر (ﷺ) :

﴿ حَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ ﴾^۲ .

واتاي (حرَضَ) : زۆر بيانورۇتىنە و ھانىيان بەدە.

وھ ئامانجى ھاندان و يادخستىنەوھ ؛ وروژاندن و جۇشدانى ھەستەكانە ... ھەستى (حَز يا تەھامە ، ترس ، پىاوەتى ... ھتد) وھ چەمكى ھاندان و يادخستىنەوھ پىش كاركردن تا ئاستىكى بەرز ھاوبەشى دەكەن لەگەل چەمكى نىتەھىنان پىش كاركردن .

نىتە : واتە : مەبەست و جولان و ئاراستە بوون ، وھ تا ئاراستە بوون و روكردنە خوا لەكاركردندا بەرزترو قولتر بىت كارەكە سودى زياتر دەبىت . ھۇكارگەلىكى زۆر ھەن بۇ ھاندان و بىرخستىنەوھ كە دەتوانىن بەكارىان بەھىنن پىش دەستپىكردنى كار و بە گۈيرەي گونجانى لەگەل كار و مەبەست و كاتى ھەبوو ؛ بۇ نمونە : ئەو كەسەي لە سەر رىگا لەبەر دەمىدا بەردى دەبىنى ؛ پىويستى دەبى بە ھاندانىكى خىرا بە ھۇكارىك يا دوو ھۇكار پىش ئەوھى بەردەكە لاىبات ، لەو ھۇكارانەش :

۱. پىرسىار : بەلى پىرسىاركردن :

^۱ حديث حسن أخرجه أبو داود .

^۲ الأنفال/ ۶۵ .

(ا) هستی حمزکردن بۇ زانىنى وەلام له ناخى مروڤدا دەجۇشىنى .

(ب) بىردەخاتە گەر بۇ گەران بەدواى وەلامدا .

(ج) ھۆكاريكى گرنىگە بۇ ھۇشيارکردنەوى ژىرى .

قورئان پەرە لە ئاراستەکردن و واتا ئىمانىيەكان بە پرسىيارکردن، وەك :

﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا﴾^۱

ھەروەھا سوننەتیش پەرە : وەك پىغەمبەر (ﷺ) دەفەرموى :
{أَتَدْرُونَ مَنِ الْمُفْلِسِ}^۲

{ أَلَا أَخْبَرَكُمْ ، بأفضل من درجة الصيام ، والقيام ؟ " ، قالوا : بلى
يا رسول الله ، قال : " إصلاح ذات البين ، وفساد ذات البين هي الحالقة }^۳

بۇ ھاندان پىش کارکردن چاک وایە بپرسىن له خۆ-ان ، وەك :

(۱) بۆچ ئەم کارە بکەم ؟

(ب) بۆچ دەستنویژ بگرم ؟

(ج) بۆچ بەکۆمەل لە مزگەوت نوێژ بکەم ؟

۲. یادکردنى خوا لە کردنى ئەو کارەدا : يەکیکە لە ھۆکارە گرنىگەكان،

بىرکردنەو لەوہى کە خواى پاک و بلند پىی خوشە بەندەکەى لەم

کارە چاکەدا ببینى ، وە شانازى پىوہ دەکات لای فرىشتەكان، وە

چاکەکردن دەبیئتە ھۆى وەدیھینانى رەزامەندى خواو نزىکبونەوہ

^۱ الکھف/ ۱۰۳ .

^۲ أخرجه مسلم .

^۳ حديث صحيح أخرجه أبو داود.

لی، وه یادکردنه وهی ئهم مانایانه هستی تامه نژی خولیا بون بو
خوا دهه ژینئ .

لهو نایهت و فهرمودانهش که دلنیا مان ده کهن لهم مانایه : ﴿ إِنَّ اللَّهَ تُحِبُّ

التَّوْبِينَ وَتُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴾ البقرة/ ۲۲۲.

پیغه مبر (ﷺ) ده فهرموی: { إن الله يحب إذا عمل أحدكم عملا أن يتقنه }^۱
۲. یادخستنه وه به چاکی و گرنگی کارکردن: دهروونی مرؤه هز دهکات له
وده سهتهینانی هر سودیک کهوته پیش چاوی و ده رگرتنی کرئ له سه
هر کاریک که نهجای دهکات، وه هستی هزکردن له دلیدا
دهروژیت هر که تیگه هشت له گرنگی نهو کارهی که نیازی هیه
بیکات. کهواته یادخستنه وهی سودو گرنگی کاره که هاندهرینکی سوک
و باشه بو کردنی کاره که، قورئان و سوننهت زوریک لهم نمونانهی
تیدایه، وهک: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ
حَبَّةٍ أُنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾ البقرة/ ۲۶۱.

پیغه مبر (ﷺ) ده فهرموی: { عليكم بقيام الليل ؛ فإنه دأب الصالحين
قبلكم، وإن قيام الليل قرابة إلى الله تعالى ، وتكفير للسيئات ، ومنهاة عن
الإثم ومطرده للداء عن الجسد }^۲

^۱ حدیث حسن أخرجه البيهقي .

^۲ حدیث صحيح أخرجه الرمزي .

۴. ترسان له نه‌نجامي خړايي کار نه‌کړد:

له سروشتی مروّفه نه‌گهر ترسیئنا ده‌ترسیئت، نه‌گهر سرکه‌وتو بوین
له یادخستنه‌وه‌ی خوْمان له مه‌ترسی واز هیئان له نه‌نجامدانی کرده‌وه
چاکه‌کان، یا ساردوسپری له به‌جیئینانیاندا و به‌مه‌ش چند زبانی نه‌م
دنیا و قیامه‌تیشمان ئی ده‌که‌ویئ بیگوْمان نه‌م یادخستنه‌وه‌یه پالمان
ده‌نئت بۆ نه‌نجامدانی . ثابته و فرمووده له‌م باره‌وه :

﴿هَآئِنْتُمْ هَٰؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُفَقِّحُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ
مَنْ يَبْخُلُ ۖ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلُ عَنِ نَفْسِهِ ۗ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ
وَأَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ ۗ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا
يَكُونُوا أَوْلَىٰ بِكُمْ﴾ ﴿٣٨﴾

واته: نا ئەرەتە ئىۋە بانگ دىكىرىن تا بەخشىنتان ھەيىت لە پىنار
خودا ، كەچى ھەتەنە رەزىل و بەرچاۋ تەنگە ، خۇ ئەرەدى رەزىل و
بەرچاۋ تەنگى ھەيىت، ئەرە بىگومان ھەر رەزىلى لە خۇى دىكات و
زەرەر لە خۇى دىكات ، چونكە ھەر خوا خۇى دەرلەمەند و بى نىازە ،
ھەر ئىۋەن ھەرزار و نەدار و كەم دىست و بەنىاز ، جا ئىگەر ئىۋە پىشت
ھەلەكن لەم دىن و بەرنامەيە ، خوا كەسانى چاكتر لە ئىۋە دەرلەمەند
مەيدان، كە بە ھىچ شىۋەيەك لە ئىۋە ناچىن وەك ئىۋە ناين .

يُفْقَهُ مِمَّا يَرْوَاهُ (عَنْ) هِرْمُوتٍ: { أَسْوَأُ النَّاسِ سَرَقَةُ الَّذِي يَسْرِقُ مِنْ صَلَاتِهِ }
قَالُوا: كَيْفَ يَسْرِقُ مِنْ صَلَاتِهِ؟ قَالَ: لَا يَتِمُّ رُكُوعُهَا وَلَا سُجُودُهَا وَلَا خُشُوعُهَا^١

۱ حدیث حسن أخرجه أحمد .

۵. یادخستنهوه له هه‌لویسته چاکه پێشوه‌کان:

ئەمەش یەکیکە لەو ھۆکارانەی کە ورە دەروژینیی و پالەنیت بۆ
 ھەستان بەکارکردن، کاتی ھەستت کرد بە ساردو سپی و تەمەلی بۆ
 ھەستان بۆ شەو نوێژ، یادی خۆت بخەرەو لەو شەوێ کە نیوہ‌شەو
 ھەستایت بۆ شەونوێژ کە چەند ئاسان و خۆش بوو .. وە کاتی
 ھەستت کرد کە بیکە‌لکە ھەستی بە کردنی کاریک لە ئەنجامی تەسکی
 کات و کەم توانایی لەسەر تە یادی خۆت بخەیتەو لە هه‌لویستی باش
 کە پێشتر توش تات و بارودۆخەکە سەخت‌بویو لەگەڵ ئەمەشا خوای
 گەرە خەلاتی کردی بە گونجان و ئەنجامدان و سەرکەوتن.

سەرنجی نایەتەکانی (٦٢-٦٣) سۆرەتی الانفال بدە: ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ

تَخَذُوا لَكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِنَصْرِهِ

وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي

الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ

إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ .. کە تیا یاندا یادی پیغەمبەر (ﷺ)

خراوە تەو بە هه‌لویسته پێشوه‌کان کە دەسەلات و پشتیوانی خوای
 تیا دەرکەوت تا کو دوا ی ئەم یادخستنهوه ئەم ئاراستانە بکریت بەم

نایەتانە (٦٤-٦٥ / الانفال): ﴿يَتَأْتِيَ النَّبِيَّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنْ

اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾ يَتَأْتِيَ النَّبِيَّ حَرَضِ الْمُؤْمِنِينَ

عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ
وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ
قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٦﴾

٦. وتو ویزو قایلکردن و هه‌سه‌نگاندنی ژیریانه :

کاتئ مروڤه قایلده‌بی به گرنگی و نرخى ئەو کاره‌ی داواى به‌جیهێنانى
لێکراوه، وه چهند سودمەند دەبێت ، ئەمە هانى دەدات بۆ به‌جیهێنانى
به‌هه‌ستى حەز و پێویستى ، وه هه‌روه‌ها کاتئ قایلده‌بی به‌مه‌ترسى
و زیانى ئەو ئیشه‌ی که ده‌یه‌وئ بیکات، ئەو کاته به‌ وىستى خۆى واز
له‌ کردنى ده‌هێنئ، ئالێزوه‌ گرنگى وتو ویزو قایلېون ده‌ده‌که‌وئ،
ئیتەر له‌ نێوان مروڤه‌ و خودیا بێت یا له‌ نێوان خۆى و که‌سانى تردا بێت،
وه چاک وایه‌ وتو ویز له‌م باره‌وه‌ هه‌لقولای ئەو یاسایه‌ بێت که
ناوه‌پۆکه‌کەى : (چاکیتیت به‌رژه‌وه‌ندیته‌) (سودمەندى یه‌که‌م له‌ کارى
چاک بکه‌ره‌که‌یه‌تى)

به‌ئێ ده‌روونى مروڤه‌ حەز ناکات له‌ ده‌ستچونى کارێک که‌ سودى
پێبگه‌یه‌نئ، یا که‌وتنه‌ ناو زیانیك که‌ ئازارى بدا، بۆیه‌ ده‌بینن قورئان ئەم
رێگایه‌ش به‌کار ده‌هێنیت بۆ قایلکردن، بۆ نمونه‌ : ﴿إِنْ أَحْسَنْتُمْ

أَحْسَنْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا﴾ (الاسراء/ ٧).

واته‌: ئەگەر چاکه‌ بکه‌ن، ئەوه‌ هه‌ر بۆخۆتان چاک و به‌سوده‌، ئەگەر
خرابه‌ و تاوانیش بکه‌ن ئەوه‌ هه‌ر یه‌خه‌ی خۆتان ده‌گرێته‌وه‌ .

﴿قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۖ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ

عَمَىٰ فَعَلَيْهَا ۖ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِخَفِيضٍ ﴿١٠٤﴾ الأنعام/ ١٠٤ .

واٲه : بېگومان چندها بهلگه روناكبرتان له لايهن
 په رور دگارتانه وه بډ هاتووه ، جا نه وهى خوئ روناكبر بكات و له
 راستيه كان تيفكرئت، تئبكات و گډانكارى له بيرو هوئ و ژيانيدا
 نه نجام بدات ، نه وه هر خوئ قازانچ دهكات ، نه وه كسهى چاو
 دهنوقئئئ له ئاستى روناكبريه خواييه كاندا و له پراستى لادهكات ،
 نه وئش هر له سهر خوئ دهكه وئت و خوئ زهرهر دهكات و من } واٲه
 پئغه مبر (ﷺ) { به هيچ شئو هيك چاو دئرنيم به سهرتانه وه .

﴿أَفَمَنْ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِيَّ ءَامِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾

فصلت / ۴۰ .

وه سەرنج بده لهو وتو وێژى نىوان پێغه مېهر (ﷺ) و ئهو گەنجى كه هاته لاي و داواى رىڭا پىدانى زىنا كردنى لىكرد. كاتى پىويستى چاك وايه ئهم رىڭا گياش بگرينه بهر بۆ هاندانى خو مان و خەلكيش ؛ بۆ نمونه: كاتى بانگى به يانى ده بيسين و ههست دهكەين به ساردى و سپى و تەمەلى ، با وتو وێژ له گەل دەروونى خو مان بكەين بهم وتانه : .. خەو و حەوانەو خوشە .. بەلام گەر نوێژەكەت لە دەستچوو كى زياندهكات؟ كى پىت و بهرەكەتى ئهو رۆژى لە دەست دەچى ؟ كى ئەرۆ پەنا و پاراستنى خواى لەكيس دەچى ؟

۷. هاندان له میانه‌ی خستنه روی پیشه‌نگیک :

**سروشتي د پروډي مړوۍ وايه كه حېز ناكات كېس پيشي كهويت،
بويه لسه زمانه كه هستي بيا وختي و يروشي و ئازايتي بورژنيزم،**

وه ناراسته يه كي راستى بكهين بهرو ههلسان بؤ به جيهناني كردارى
داواكراو له ميانه ي يادخسته وه به كهسانيك كه هستاون به
نهجامدانى شو كار به باشترين شيوه، قورئان پره له وئايه تانه ي كه
موسلمان هاندەدات بؤ ههلسان به كردارى چاك نه مهش له ميانه ي
نمونه ي مرقئي كه ههلساوه به كردنى به باشترين شيوه، وهك :

﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٠﴾ شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ ۚ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ

مُسْتَقِيمٍ ﴿٦١﴾﴾ النحل/ ١٢٠-١٢١ .

پيشپرهو كارىگهري بههيزه ، وهكو وتراوه : ((كارى پياويك له سهـ
هزار پياو باشتره له وتهى ههزار پياو بؤ پياويك) (نهگهـ دهتهوى
پيشهوام بى پيشم كهوه) (پيشهنگى پيشهواييه بهبئ ميرهشيني))

٨. چيروك :

چيروك روليكى ديار و بهرزى ههيه له بزواندى ههستهكان و
دهرخستنى سوژ و جيگير كردنى بير له ژيريدا، چيروك پيوستى نيه به
ههولدانيكى زور بؤ گواستنه وهى بيروكهكانى بؤ دهروون .. چونكه له بارى
دهروونى مرقفه نهگهـ روداويكى دى كارىگهـ دهبئ لهگهـليا ههروهـها
چيروك كارىگهري ههيه له سهـر بيسهـران يا بينهـران كه لهو كاتهـدا له
ئهزمونيكى دهروونيدا دهژين ، وه رنگايهـكى دريژيان بهـروهـ به گويرهـى
دريژى چيروكهـكه، وه كارىگهـرييهـكى ويژدانى و گيانى بهـجئ دههـيئى له
دهرووندا، وه ئاماده دهبيت زياتر و زياتر بؤ نهجامدانى ئهوهـى
كه چيروكهـكه دهـيگهـيهـنى.

۹. نمونه ھېئانەۋە: رۆلۈكى گىرنگى ھەيە لە ھاندانى مەۋە بۇ ھەستان بەكارىك لە ميانەى نىزىكخستىنەۋەى واتاكەى و كارىگەرى لەسەر ھەستەكان وە لە سودەكانى :

(۱) دەرخستنى وئەيەكى واتاىى لە وئەيەكى ھەستىدا كە ژىرى وەرىدەگىرى .

(ب) ژىرى خەلكى دەۋىنى بەۋەى دەيناسن ، وا دەكات نادىار دەخاتەبەر دەمىيان و دەرييان بۇ نىزىك دەخاتەۋە .

مامۇستا نورسى لەم بارەۋە دەفەرمۇئى :

- بە دەۋرىيىنى (ضرب الأمثال) دەۋرتىن ھەقىقەت لە پىش، چاۋ يەكجار نىزىك دەخىتەۋە .
- بەھۋى يەكىتى بابەتەش لە (ضرب الأمثال) دا زۆرەى مەسەلە پەرش و بلاۋەكان كۆدەكرىنەۋە .
- بە پلىكانەى (ضرب الأمثال) دا زۆر بە ئاسانى سەركەۋتن بۇ بەرزتىن ھەقىقەت بەدەس دىت^۱ .

قورئان و سوننەت زۆرىك لە نەمۇنە ھېئانەۋەيان تىدايە ۋەك :

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا

سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا

يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ الزمر/ ۲۹ .

^۱ مەكۇبات لاپەرە/ ۶۳۸ .

﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا
مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ۚ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ

لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ ﴿الحشر/٢١﴾

لەم بارهوه پێغه مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه‌رمووی : {مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاخُمِهِمْ
وَتَوَادِهِمْ ، وَتَوَاصُلِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ ، إِذَا اشْتَكَى عَضُوهُ مِنْهُ تَدَاعَى
لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ ، بِالْحُمَى وَالسَّهْرِ} ^١ .

١٠. وێنه‌ی کاریگەر :

ئه‌وه‌ی چا‌و ده‌ییبینی و اتاکه‌ی به‌ خێرایه‌ی ده‌گاته‌ ژیری و دڵ ، وه‌
کاریگه‌ری زیاتر ده‌بن له‌سه‌ر هه‌سته‌کان له‌وه‌ی پێیده‌گاته‌ له‌
ریگه‌ی بیسته‌نه‌وه .. گه‌ر سه‌رنجی با‌ری مو‌سی پێغه‌مبه‌ر (علیه‌
السلام) به‌ده‌ین کاته‌ی خ‌وای گه‌وره‌ ناگاداری کرد له‌وه‌ی که‌ گه‌له‌که‌ی
کردیان له‌ به‌ندایه‌تی‌کردن بو‌ گوێزه‌که‌که‌ ؛ کاریگه‌ر بو‌و ، رقی هه‌نسا
به‌لام ئه‌و له‌وحانه‌ی به‌ده‌ستیه‌وه‌ بو‌و فری نه‌دان ، به‌لام کاته‌ی چ‌وو
بو‌لای گه‌له‌که‌ی و به‌چا‌وی خ‌وی گوێزکه‌ په‌رسته‌یه‌که‌ی لی‌بینین نۆر
زیاتر رقی هه‌نسا‌و له‌وحه‌کانی فری‌دا ، له‌م واتا‌وه‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ)
ده‌فه‌رمو‌یت : {لَيْسَ الْخَيْرُ كَالْمَعَانِيَةِ إِنَّ اللَّهَ أَخْبَرَ مُوسَىٰ بِمَا صَنَعَ
قَوْمَهُ فِي الْعَجَلِ فَلَمْ يَلْقَ الْأَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ مَا صَنَعُوا الْقَى الْأَلْوَاحَ
فَانكسرت} ^٢ .

١ مطبق عليه ، أخرجه البخاري .

٢ أخرجه أحمد .

بەئى لە ھۆكارە مەزەنەكان بۇ ھاندان؛ بەكارھىنانى وئەنى
زىندوۋە، ۋە پىشانەدانى كارىگەرە كە دەنوسى بە ژىرىيەۋە ۋە ھەستەكان
دەبزوئىنى بەرەۋ ئەرەۋى وئەنە كە دەيگەيەننى، نمونە :

- { لە جابر (ﷺ) دەگىرنەۋە كە پىغەمبەر (ﷺ) بە بازاردا دەپۇشت
ۋ خەلكى بەملا ۋ لايەۋە بون، رۇيشتن بەلای كارژۇلەيەكى گوى
بچوكى مردارۇبۇدا، گوىيەكى كارژۇلەكەى گرت ۋ فەرموى :
كامتان ئەمەى دەۋى بە درەمىك؟ ، وتيان بە ھىچ نامانەۋى ، چى
ئى بەكەين ؟ ئەى دەتانەۋى ئەمە بۇ ئىۋە بى ؟ وتيان : ۋەللأ ئەگەر
زىندوش بوايە عەيبدارېۋى، ئەمە "اسك" ۋ ئىستا مردارەۋە بوشە،
پىغەمبەر (ﷺ) فەرموى : سويند بە خوا دنيا لای خوا سوكتەرە
لەمەى لەلای ئىۋە }^۱

خوينەرى بەرىز بېھىنە ئەندىشەت لەگەل من؛ ئەم دىمەنە
چەنە كەلىگەرى : ئەسەر ئامەدەبۋوان، ۋە پەيۋەندىيان بە
دنياۋە چۆنى لىھاتوۋە دۋاى ئەمە؟!

- بانگخوازىك ۋ تەۋەۋى موحازەرەيەكى پى سېئىرا لە بارەى برايەتى
ۋ خوشويستىن لەبەر خوا ۋ گرنگى زۆرى بۇ بانگخوازن .. ئەم
بانگخوازە بىرى كىردەۋە ۋ داۋاى پشتىۋانى لە خوا دەكرد تاكو
رېنمويى كىرد بۇشېۋازىكى نوئى:
دۋاى سوپاس ۋ ستايشى خوا ۋ ناردنى دروود بۇ سەر گىيانى
پىغەمبەر (ﷺ) :

^۱ آخرجه مسلم .

تەسبىيىكى درىزى لى گىرفانى دەرھىنا ، داۋاي ناۋەكەي كىرد لى
 ئامادەبىۋان، ۋەلايىمىيان دايەۋە، بەردەۋام لەبەر چاۋيان بەلای راست و
 چەپدا ھەللىدەسۇپان داۋايلىكردن بە چىرى سەرنجى بدەنى.
 بۇ چەند ساتىك بەبى دەنگى مايەۋە ، لى پاشا مەقسەتلىكى لى
 گىرفانى دەرھىنا، لى ناۋەراستىدا بە مەقسەتكە پەتى ھۇندەنەۋەكەي
 قىرتاند، دانەكانى تەسبىيەكە لى پەتەكە دەرچون و بە ھۆلەكەي
 ژىرپىنى ئامادەبىۋاندا بلۆ بونەۋە، ھەموو ئامادەبىۋان دۇشدامان لەم
 دىمەنە كارىگەرە.

لەم ساتەدا بانگخۋازەكە بىدەنگىيەكەي بېرى و ۋتى بەدانىشتوان: بە
 دۇنيايىيەۋە دەمەۋانەي ئاسودە بۇ ئەم بانگەۋازە پاش ھىزى
 پەيۋەندى بە خواۋە ؛ بىرىتى يە لى پەيۋەندى برايتى، برايتى ئەو
 بەستەرەيە كە دۇلنى رۆلەكانى بانگەۋاز رىكدەخات ، ھەندىكىيان
 پەيۋەست دەكات بە ھەندىكى تىريانەۋە، ئەگەر ئەو بەستەرە خاۋ
 بوە يا پچرا ئىتر دۇلەكان پىرژو بلۆ دەبنەۋە و لىيەك دور
 دەكەۋنەۋە، ئەمەش خراپىتىن كارىگەرى دەبى لەسەر بانگەۋاز.
 بىدەنگى بالى كىشا بەسەر جىگاگەدا، ئامادەبىۋان ھەستىيان بە
 مەترسى كىرد ، باش لى پەيامەكە گەيشتىن، ئىنجا چەمىنەۋە و
 دەنگەكانى تەسبىيەكەيان كۆكرەۋە تاكو سەرلەنۋى بە پەتلىكى
 بەھىزىتر بىھۇننەۋە ، ھەئسان و دەستىيان كىردە مىلى يەكتىر و
 بەۋپەرى دۇستايەتى و خۇشەۋىستىيەۋە تەۋقەيان لەگەل يەكتىر
 دەكرىد، چاۋەكان فرمىسكىيان دەرپشت، دۇلەكان تىرەپىيان دەھات ،
 سىنەكان بىگەرد و پاك .

سىن يەم : بانگىردىنى خەلك بۇ سەر رىگاگەي خوا :

پنویسته موسلمان خەبات بۆ بانگکردنی خەلک بۆ سەر
رینگاکەى خوا: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ﴾ يوسف/۱۰۸ .

بەلى پنیویسته موسلمان لەگەڵ چاکیى خویدا هەلسى بە گەياندننى
پەيامى خوا بە خەلکى و بانگکردنیان بۆ سەر رینگاکەى : ﴿قُلْ إِنِّي لَنْ
يُخَيِّرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ ١١٠
مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَتِهِ ١١١ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾ الجن/۲۲-۲۳ .

واتە: بلى بەراستى من هەرگیز هیچ کەسێک لە خوا پەنام نادات
ئەگەر ١٠٠ بیهێت توشى زيانێک بکات و هەرگیز پەناگاکەم دەست
ناکەوێت جگە لای خوا نەبێت، بەلکو من تەنها گەياندننى پەيامەکان و
بەرنامەى خوا لەسەر ، جا ئەوى لە خوا و پیغەمبەرەکەى یاخى بێت
ئەو بە دُنیا بێت کە دۆزەخى بۆ نامادە کراوە بۆ هەمیشە و هەتا
هەتایی.

ئەنجامدانى ئەم ئەرکە تەکلیفیكى خوايیە بۆ شایەتیدان لەسەر
خەلکى : ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا ...﴾ البقره/۱۴۳ .

واتە: بەو شیوەیەش ئیوەمان بە گەلیکى میانەرەو گیراوە تا ببێت
شایەت بەسەر خەلکیەو و بۆ ئەوى پیغەمبەرىش شایەتى بدات بۆ
دانسۆزانى ئومەتى لەسەر ئەوى بە ئەرکى سەرشارنى خویان هەستان .

وه بۆ ئهوهى شايهتیهكى راست و دروست بدهین له رۆژى قیامهتدا پیویسته یهكهم به جوانترین شیوه پهیامهكهى خویان پێراگهیهنن ، دووهمیش بزانی ههلوێستیان چى یه لهم پهیامه . تا کاتی پهروهردگار له قیامهتدا پرسیاری لێکردین لهم شایهتیدانه بتوانین وهلام بدهینهوه که پهیامهکهمان گهیا ئه به فلان و فلان هۆز ههندیکیان وهلامیانداوه و ههندیکی تریشیان بۆ وهلام بوون.

بهلێ خۆی گهوره ههنگرتنی پهیامێکی به باوهرداران سپاردوه ، وه ئهركێکی مهزنی خستۆته گهردنیا که بریتی یه له : رێنماییکردنی خهڵکی بۆ رهوا، وه رابهړیکردنی خهڵکی بۆ خێر، وه روناککردنهوهی ههموو جیهان به خۆری ئیسلام، له پاشا خۆی پیروژ و بلند پیشانی دهدا که باوهردار له پیناو ئهه مهبهستهدا سهرومالی فروشتوه بهخوا و تهرخانیکردوه له پیناو سهرخستنی باتگهوازی ئیسلام دا و گهیا ئه به دنی خهڵکی و رزگارکردنیا له تالی ژیا ن : ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنْ

الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَرْبَ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾ (التوبه/ ۱۱۱).

واته: بهراستی خوا ، گیان ومالی له ئیمانداران کڕیوه بهوهی که بهمهشت بۆ ئهوا نه . بهم شیوهیه موسلمان سهرو مالی تهرخان دهکات بۆ بانگهوازهکێ ، وه له قیامهتدا پاداشتهکێ وهردهگرێتهوه .

ههنگاوی سێههه : رێنماییکردن و فهرماندان به راستی و رهوا :

﴿وَتَوَّاصُوا بِالْحَقِّ﴾.

بهائی رینمایی کردن و فرماندان به راستی و رهواپیویسته، به
 دنیاییهوه هستان و بهرگریکردن له داد و رهوا و سهلماندیان نه‌رکیکی
 سهخت و پرهمترسیه ، وه کۆسپه‌کانی ریگای نه‌جامدانی نه‌م نه‌رکه
 زۆن؛ (ناره‌زووی ده‌روون، بیروباوه‌ره‌کانی ده‌روبه‌ر، بیرسای
 به‌رژه‌وه‌ندی، یاخه‌گریتی یاخیان، سته‌می سته‌مکاران، توندوتیژی
 سه‌سهخت و نامه‌ردان، ده‌ست دریژی ده‌ست دریژکاران ...) بۆیه
 توتیشوی تایبه‌تی ده‌وی ، رینماییکردن، یادخستنه‌وه، نامۆزگاری
 یه‌کتی، هاندان و ئاگادار کردنه‌وه؛ هیمن بۆ گه‌شه‌کردنی برایه‌تی.
 هه‌ستکردن به‌ ئه‌رك و سپارده؛ نیشانه‌ن بۆ نزیكبو‌نه‌وه له‌ مه‌به‌ست و
 نامانج. نامۆزگاری کردنی یه‌کتا کرده‌وه‌کانی تاكه تاكه کۆده‌کاته‌وه و
 کاریگه‌ری له‌ نیوانیاندا پێکده‌هێنن و گه‌شه‌یان پێده‌کاوه‌ دیانکاته
 پاسه‌وانی راسته‌قینه‌ی داد و ره‌وا ، هه‌ر که پاسه‌وانیکی ره‌وا هه‌ستی
 به‌وه کرد که ته‌نها نه‌یه و که‌سی تری له‌گه‌ل‌دایه و نامۆزگاری و رینمایی
 ده‌کات و پشتی ده‌گرئ و له‌ مه‌یداندا له‌گه‌ل‌یدا ده‌وه‌ستن و هه‌لو‌ب‌ستن
 له‌گه‌ل‌دا ده‌گرئ، خوشی ده‌وی و پشتی تێناکا و به‌جێ ناهێلن، به‌مه
 گنجی وه‌ی به‌رز ده‌بیته‌وه و توانا و گه‌شه‌ ده‌کات و زۆر ده‌بیته‌، نیت
 وایله‌دیت به‌رگه‌ بگرئ وکۆلنه‌ده‌ر بیته . ده‌بی نه‌وه‌شمان لا رونبێ که نه‌م
 ناینی ئیسلامه‌ به‌رز و راویساو نابێ به‌بی پاسکردنی له‌لایه‌ن کۆمه‌لێ
 موسلمانێ یه‌ک‌گرتووی هاوکارو رینمایی کارو ده‌سته‌به‌رکار و زامناکی
 یه‌کتی که برایه‌تی ئیمانی له‌ ناویاندا بدره‌وشیته‌وه ، وه‌ بۆ پێگه‌یاندنی
 نه‌م کۆمه‌له‌ خوا‌ی گه‌وره‌ په‌روه‌رده‌ی ئیمانی و راهێنان له‌سه‌ر چاکه‌کاری،
 له‌سه‌ر نه‌خشه‌ جوانه‌که‌ی ریگای رزگاری سوره‌تی (العصر) خسته‌ ریزی
 پێشه‌وه .

خۇى بۇ مۇۋاپىقەتتى دېتە بەرچاۋ ..بۆيە ھەمىشە ئامۇزگارى يەكتەر دەكەن
بۇ جىيەجىيەكتەرنى ئەم ئەرك و سىپاردە پىرۋزەي كە كەوتۈتە ئەستۋيان،
يەكتەر ئاراستە دەكەن و ئامۇزگارى يەكتەر دەكەن بە نمونەي رەفتارى و
گوفتارى بۇ ئارامگرتن و نەبەزىن و كۆلنەدان .

بەئى ئەمەيە تاكە رىڭكاي رىڭكاي كە خۇاي گەۋرە دىيارىكردۋە و
نەخشەي بۇ كىشەۋە لە سورەتى(العصر) دا.

بۆيە ھەر كە دوو مۇسلمان لە ھاۋرپىيانى پىغەمبەر(ﷺ) بەيەك
دەگەيشتن لىكەدەنەدەپران ھەتا ھەردۋوك سورەتى(العصر)يان بۇ يەكتەر
نەخويندەبايە ..بەم خويندەنەۋە بەلنىيان تازە دەكردەۋە بۇ يەكە
باۋەپەكەيان بىتەۋتر بىكەن و چاكە بىكەن، بەردەۋام پىشتىگىرى و ئامۇزگارى
يەكتەر بىكەن بۇ پاراستن و سەرخستنى داد و رەۋا، پاراستنى ئەم دەستۋرە
خۇايىيە، دانبەخۇداگرتن و ئارامگرتن ..

بەلنىيان دەدا كە ھەردۋوكيان لەم دەستەۋ بەرەيە بن كە باۋەپران بەم
دەستۋرە خۇايىيە ھاۋردۋە ..

ئىنجا دۇعا خۇاىيان لە يەكتەر دەكرد و دەپۇيشتن بەدەم ئىش و
كارىانەۋە .

دەبا ئىمەش چاۋ لەۋان بىكەين تا رىڭگار بىيىن لە زىان و بە سەربەرزى
بۇزىن و بە سەربەرزىۋە بگەپىننەۋە بۇ لاي پەروەردىگارمان .

۲۸ ى رەمەزانى ۱۴۲۴

تەۋاۋ بوو

سەرچاوهكان

- ١- تهفسیری ناسان
- ٢- تهفسیری فتح القدیر
- ٣- فی ظلال القرآن
- ٤- أحياء علوم الدين
- ٥- العودة الى القرآن
- ٦- التوازن الربوي
- ٧- نظرات في الرؤية الايمانية
- ٨- فقه الدعوة الى الله
- ٩- الفتح الرباني و الفيض الرحاني
- ١٠- آداب الصحبة والمعاشرة مع اصناف الخلق
- بورهان محمد أمين
- محمد بن علي بن محمد الشوكاني.
- سيد قطب.
- تصنيف الامام أبي حامد محمد بن محمد الغزالي.
- د. مجدي الهلال
- د. مجدي الهلال
- د. مجدي الهلال
- عبدالرحمن حسن جنبكة المياداني
- سيد عبدالقادر الجيلاني
- لامام الغزالي.

ناوهرۆك

بابەت _____ لاپەرە

پیشەکی ۳

بەرنامەى رزگارى ۶

هەنگاوى يەكەم :

پەرورەدى ئىمانى ۹

پېئاسەى پەرورە ۱۱

پېئاسەى باوهر ۲۰

تەرورەكانى پەرورە

يەكەم : ژيرى و پەرورەدى زانىارى ۲۴

دووەم: دڻ ۳۹

سئىيەم: دەرورن ۴۸

چوارەم: بزوتن ۵۴

هەنگاوى دووەم:

خستنه گهرى تواناکان له چاکهکردندا ۵۵

هەنگاوى سئىيەم :

رێنمايى کردن و فرماندان بە راستى و رەوا ۷۱

هەنگاوى چوارەم :

ئامۆژگارى و رێنمايىکردن بە ئارامگرتن ۷۲

سەرچاوەکان ۷۵

ناوهرۆك ۷۶

له م نامیلکه په کا

- ههنگاوهکانی رزگاری مروؤف.
- پریگاگان پهروهردهی نیمانی.
- هوکارهکانی کالبونهوهی نیمان.
- هوؤی جیاوازی نیوان گوفتار و

کرداری موسولمان

دهخوینیتهوه و وهلامی کۆمهانی پرسپارت

دهستدهگهویت

له بهر پوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان

ژماره یی سپاردنی (۲۰۹۰) ی سالی ۲۰۱۳ پیدراوه